

MU'İDİ'NİN NECÂTİ'YE NAZİRELERİ

Üzeyir ASLAN*

ÖZET

Necâti, Türk edebiyatının önde gelen şairlerinden olup pekçok şairi etkilemiş, şiirlerine nazireler yazılmış ve bir ekol olarak tarzı takip edilmiştir. Mu'îdî, Necâti'ye nazire yazan şairlerdendir. O, Necâti'nin *Divan*'ında da yer alan 15 gazelini 17 manzume ile tanzir etmiştir. Mu'îdî, nazirelerinde tekrara düşmeyerek özgünlüğünü koruyabilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Necâti, Mu'îdî, nazire, nazirecilik

NAZİRAS OF MU'İDÎ FOR NECÂTÎ

ABSTRACT

Necati is one of the most popular Turkish poets who lived in 15th century (d. 1509), and he was imitated by lots of poets after from he died. Muidi lived 16th century has some imitating poems which were written for copying to Necati, but Muidi became succesful about imitating poems (=nazira) because of preserving his originality.

Key Words: Necati, Muidi, nazira, tradition of nazira in Ottoman poetry

* Dr., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, uaslan@marmara.edu.tr.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

1. Giriş

Nazire (Ar. <n-z-r ‘bakmak, düşünmek, tasarlamak, dikkatini vermek, hakemlik etmek’) benzer, karşılaştırılabilir, denk, karşısında/parelelinde olan, aynı şekilde, nüsha, kopya, karşılık, baş kısım, en üst mevki anlamlarına gelir. Edebî bir terim olarak ise; bir şairin manzum bir eserine, alekser gazeline aynı vezin ve kafiyede olmak üzere yazılan benzeri şiir (Olgun 1984: 114); bir şairin şiirine aynı vezin ve kafiyede söylenilen manzume, bir şairin şiirine müşabih olmak kastıyla tertip olunan şiir, bir şairin şiirini takliden söylenilen şiir, müsabaka yollu şiir karşılığı, cevap biçiminde tanımlanır (Köksal 2006: 13-14).

Nazirenin vezin ve kafiyesi, tanzir edilen şiirin (model/zemin şiir) vezin ve kafiyesi ile aynıdır. Zemin şiirde kastedilen anlam, “ibârât-ı uhrâ” ve “ta’bîr-i âhar” ile nazire şiirde de tekrar edilir. Böylece hem zemin hem de nazire şiirde vezin, kafiyedif birliği ile anlam veya kasıt beraberliği/paralelliği söz konusudur, denebilir. Nazire yazma/tanzir etmenin amacı; meydan okumak ve zemin şiiri geçmek olabileceği gibi üstünlük iddiası taşımadan saygı duyulan bir şairin şiiri gibi yazmaya çalışmak, “arzû-yı müsâvât”, o şaire uymak, tâbi olmak ve onun ardından gitmek için de olabilir (Köksal 2006: 15-20).

Nazirede üç temel unsur bulunur: a) zemin şiirle vezin birliği, b) zemin şiirle kafiye ve varsa redif birliği, c) zemin şiirle söyleyiş, anlam ve hayal benzerliği (Köksal 2006: 31-47).

Bu çalışmada Mu’îdî’nin, Necâtî [ö. 1509]nin *Divan*’ında yer alan 15 gazeline yazdığı 17 naziresi incelenmiştir. Nazireler, tezkirelerde anılan Mu’îdî mahlâslı üç şairden hangisine ait olabilir? Açık bilgi içermediklerinden nazire mecmuaları bu konuda bize yardımcı olamaz. Tezkirelerde adı geçen Maraşlı, Germiyanlı ve Üsküp/Kalkandelenli Mu’îdîlerden üçüncüsü en velût olanıdır, zira üç ciltlik divanı (Canım 2000: 502-504) ile hamsesinin (Riyâzî: 134^b-135^a, Ş. Sâmi 1898: VI, 4335; Kutluk 1989: II, 918; Kutluk 1997: 268, Canım 2000: 502) olduğu belirtilmektedir. Son zamanlarda ortaya çıkarılıp yayımlanan *Miftâhu’t-teşbih* adlı eserin de Kalkandelenli Mu’îdî’ye ait olabileceği ifade edilmiştir (Erünsal 1988: 219). Çalışmamızda kullandığımız, Mu’îdî’nin gazelleri ile tahmis ve muhammeslerini de içeren Süleymaniye Ktp. Fatih 4078 numaralı şiir mecmuasınının 85^a vr.ında yer alan bir tahmis (Güleryüz 2008: 125-126) *Beyânî Tezkiresi*’nde Germiyanlı Mu’îdî’ye ait olarak gösterilmektedir (Kutluk 1997: 268), ancak diğer gazeller ve 1 tahmis ile muhammesin hangi Mu’îdî’ye ait olduğu belli değildir. *Ahdî Tezkiresi*’nde Kalkandelenli Mu’îdî’nin “tarz-ı mu’aşşer ü

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

tesdîsde hûb ve üslûb-ı murabba' u tahmîsde mergûb" olduğu söylenmektedir (Solmaz 2005: 539). Buna göre anılan mecmuada yer alan tahmis ve muhammes ile gazeller Kalkandelenli Mu'îdî'ye ait olabilir.

Nazire şiiirlerin sahibi olduğunu düşündüğümüz Mu'îdî, Kanunî Sultan Süleyman devri [1520-1566] şairlerindedir (İsen 1994: 276). Sehî [ö. 1548] ve Latifî [1541-1582] onun Üsküplü olduğunu söyler (Sehî 1907: 133, Canım 2000: 502); Âşık Çelebi [1520-1572], Ahdî [ö. 1592], Beyânî [ö. 1597], Âlî [1541-1600], Hasan Çelebi [1546-1604], Riyazî [1572-1644], Şemseddin Samî [1850-1904] ve Nail Tuman [ö. 1958] ise Kalkandelen'de doğduğunu belirtirler (Owens 1971: 125^b-126^a, Solmaz 2005: 539, Kutluk 1997: 268, İsen 1994: 276, Kutluk 1989: II, 915-918; Riyâzî: 134^b-135^a; Ş. Sâmi 1898: VI, 4335; Tuman 2001: 968-970). Doğum tarihini bilmiyoruz. Âşık Çelebi ve Âlî'ye göre babası muiddi. Beyanî, Hasan Çelebi ve Şemseddin Samî'ye göre ise "Muid-zade" diye ünlü, Sultan II. Beyazîd devri müderrislerindendi. Hasan Çelebi onun *Hâşîye-i Tecrid'e Hâşîye*'si olduğunu yazar. Tezkirecilere göre şair, babasının muid olması ya da "Muid-zade" diye anılmasından ötürü "Mu'îdî" mahlâsını kullanmıştır. Mu'îdî çok kabiliyetli ve hayli ehliyetliydi, ilim tahsili için çok çalıştı (Sehî 1907: 133, Solmaz 2005: 539). Öğrenimini tamamladıktan sonra Sehî, Ahdî ve Nail Tuman'a göre Müfti Ali Çelebi'ye muid, Latifî'ye göre ise dânişmend oldu; Âşık Çelebi ve Riyazî ise onun Kazasker Mîrim Çelebi'den mülâzım olduğunu bildirirler. Daha sonra görevinden ayrıldı ve uzun süre resmî hizmette bulunmadı. Hacca gitti ve dönüş yolunda Mısır'a uğradı. Burada ikamete karar verdikten sonra beytü'l-mâl kâtipliği görevine atandı. Âlî'ye göre son zamanlarını şiir yazmaya sarf etmiştir (İsen 1994: 276). Mısır'da öldü ve burada gömüldü (Tuman 2001: 968-970). Ölüm tarihi bilinmemektedir.

Mu'îdî'nin 3 ciltlik *Divan*'ı ve 7 mesnevîsi vardır. Mesnevîlerinden 5'i *Penc-Genc*'e "cevap"tır. Tezkireler onun 3 mesnevîsinin adını verir. Bunlardan *Şem' u Pervane*'sini Latifî beğenir; *Gül ü Nev-rûz*'unda şairin zamandan şikâyet ve hasbihâlini hikâyet ettiğini söyler (Canım 2000: 502). Âlî ise *Vâmık u Azrâ*'sı ile birlikte başka mesnevîlerinin de bulunduğunu belirtir (İsen 1994: 276). Bugün, Mu'îdî *Divan*'ının 1526'da istinsah edilmiş bir nüshası Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Gaulmin/Regius 1317,4'te kayıtlı olup 120 vr.tır. İkinci eseri *Şem' u Pervane*'nin ise; İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Or. 19450 numarada 31 vr., Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 1193 numarada 20 vr. ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 2255 numaralı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

mecmua içinde 78^b-85^a vr.ları arasında 7 vr. olmak üzere üç nüshası tespit edilebilmiştir.

Mu'îdî, pür-gûy [=çok şiir söylemiş] şairlerdendir. Ancak Latifi'ye göre Mu'îdî'nin şiirleri ve mesnevîleri ne avam ne de havasça beğenilmemiştir (Canım 2000: 502). Latifi onu, musikî ilmini çok iyi bilen ancak tegannîsinde lezzet ü halâvet bulunmayan bir mugannîye benzetir. Ama yine de “hüsn-i üslûb, vüfûr-ı îcâd, kesret-i îrâd ve cevdet-i tab' oluşu”nu teslim eder. Beyânî ile Hasan Çelebi ise “nazmı(nın) âşıkâne, sâde ve miyâne” olduğunu belirtirler (Kutluk 1997: 268, Kutluk 1989: II, 915-918). Ahdî de “tarz-ı mu'aşşer ü tesdîsde hûb ve üslûb-ı murabba' u tahmîsde mergûb” olduğunu söyler (Solmaz 2005: 539). Riyazî'ye göre eş'ârî şairliğine işaret etmektedir (Riyâzî: 134^b-135^a). Hasan Çelebi de bazı gazellerinin bestelendiğini haber vermektedir (Kutluk 1989: II, 915-918).

Kaynaklardan anlaşıldığına göre Mu'îdî, üretken olmakla birlikte orta dereceli bir şairdir. Gazelleri âşıkâne ve sade olup, daha çok mu'aşşer, murabba', tesdis ve tahmis yazmada başarılıdır. Süleymaniye Ktp. Fatih 4078'de 59^{ab}daki gazeli Mu'îdî'nin dili ve üslûbu hakkında fikir vermesi bakımından oldukça dikkat çekici olup aşağıya alınmıştır:

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel: -+-- +--- -+-- +-

1. Çünkü yârüm bî-vefâdur vâz geldüm sevmezim
Bî-vefâ sevmek haţâdur vâz geldüm sevmezim
Meyl ider her gördüğine bir aşarsudur hemân
Şîvesi ancak bañadur vâz geldüm sevmezim
3. Düşmene uyup çün ol her-câyî 'ahdin gözlemez
Terkini urmağ revâdur vâz geldüm sevmezim
Gâh girye gâh nâle gâh miñnet gâh ğam
Baña bunlar ne belâdur vâz geldüm sevmezim
5. Bu gönül meh-pâreler mihrinde yüz ağardamaz
Tâli'üm ğâyet qaradur vâz geldüm sevmezim
İy **Mu'îdî** bî-bedeldür mişli yok yârüñ velî
Bî-vefâ sevmek haţâdur vâz geldüm sevmezim

Bu çalışma, Mu'îdî'nin Necâtî'ye nazirelerini konu edinir. Necâtî'nin 15 gazeline Mu'îdî tarafından yazılan 17 nazire şiir, model/zemin şiirlerle aynı vezin ve kafiyyededir. Zemin şiirlerdeki redifler, % 50'ye yakın bir oranda nazire şiirlerde de kullanılmıştır. Rediflerin ortak olduğu nazirelerde söz ve ifade benzerliği bulunan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

beyitlerin sayısı daha da azdır. Böylece Mu'îdî, nazire olmasına karşın şiirlerinde özgünlüğünü korumayı, aynı muhteva içinde farklı buluşları yakalayabilmeyi ve tekrara düşmemeyi başarabilmiş bir şairdir, diyebiliriz. Ayrıca tezkirelerin verdiği bilgilerden ve nazireleri dışında görebildiğimiz şiirlerinden hareketle onun Necâtî tarzını benimsediğini söylememiz mümkündür.

Mu'îdî ile ilgili daha önce iki çalışma yayımlanmıştı. Bunlardan ilki İsmail E. Erünsal tarafından hazırlanan Mu'îdî'nin *Miftâhu't-teşbih*'i (Erünsal 1988), diğeri ise 2 gazelinin şerh edildiği çalışmadır (Şentürk 1999: 251-256).

Bu çalışmada bazı kısaltmalar kullanılmıştır, bunlar; **a**: yazmada yaprağın ön yüzü, beyitte birinci mısra; **b**: yazmada yaprağın arka yüzü, beyitte ikinci mısra. **D**: Ali Nihat Tarlan, *Necati Beg Divanı*, MEB yayını, İstanbul 1997, xxviii+557 s. N: Edirneli Nazmî, *Mecma' u'n-nezâ'ir*: M. Fatih Köksal, *Edirneli Nazmî: Mecma' u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitledir Metin)*, Dr. Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2001, xv+3043+7 yk (yazma fotokopisi). **Nz**: Nazire şiir. **P**: Pervane b. Abdullah, *Mecmû' a-i nezâ'ir*, Topkapı Sarayı Ktp. Bağdat 406. **S**: *Mecmû' a-i eş'âr*, Süleymaniye Ktp. Fatih 4078. **Y**: Yazma. **Zm**: Zemin şiir (tanzir edilen şiir).

2. Mu'îdî'nin Necâtî'ye Nazireleri

Türk edebiyatında bilinen en eski nazire mecmuası Ömer b. Mezid'in 1436'da hazırladığı *Mecmû'atü'n-nezâ'ir* (Canpolat 1995) adlı eserdir. Daha sonra Eğridirli Hacı Kemal 1512'de *Câmi' u'n-nezâ'ir*'i (Morkoç 2003), Edirneli Nazmî 1523'te *Mecma' u'n-nezâ'ir*'i (Köksal 2001) ve Pervane Beg 1560'ta *Mecmû' a-i nezâ'ir*'i tamamlamıştır. Bu mecmualar incelendiğinde XVI. yüzyıl şairi Mu'îdî'nin nazirelerine yalnız Nazmî ve Pervane Beg mecmualarında tesadüf ediyoruz. *Pervane*'de Atâ, Hızrî, Sâfî, Revânî, Nehârî, Hâfız, Ahmedî, Nizâmî, Kemâl-i Zerd, Ahmed Paşa, Resmî, Kâdirî, Şeyhî, Cem Sultan, Nizâmî-i Karamanî, Harîmî, Tâcî-zade, Sabâyî, Sa'dî-i Cem ve İshak Çelebi'ye Mu'îdî tarafından yazılmış nazireler bulunmaktadır. Yine aynı mecmuada şairin Necâtî'ye yazdığı 10 nazire yer almaktadır. *Edirneli Nazmî Mecmuası*'nda ise Mu'îdî'nin Ahmed Paşa, Nizâmî, Kâsım Paşa, Şâmî, Âhî, Çâkerî, Nesîmî, Ahmedî, Resmî, Kemâl-i Zerd, Hafî, Sabâyî, Tâli'î, Sultan Cem, Şeyhî, Atâyî, Sa'dî, Tâcî-zade, İshak Çelebi, Mehmed Beg-i Defterî, Hacı Revânî, ve Mesîhî'ye nazireleri bulunmaktadır. Ayrıca bu mecmuada Necâtî'nin gazellerine Mu'îdî tarafından yazılmış 9

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

nazire şiir yer almıştır. Her iki mecmuada bulunan 19 şiirden 3'ü aynı naziredir. Yazılış tarihini ve hazırlayanını bilemediğimiz Süleymaniye Ktp. Fatih Bl. 4078 numaralı mecmuada da Mu'îdî tarafından Necâtî'ye yazılmış 1 nazire bulunmaktadır. Böylece 17 nazire şiir tespit etmiş oluyoruz.

2.1. Zemin ile Nazire Şiirlerin Karşılaştırması

Nazirede üç temel unsurun bulunduğu yukarıda söylenmişti. Bunlar: vezin birliği, zemin şiirle kafiye ve varsa redif birliği; zemin şiirle söyleyiş, anlam ve hayal benzerliğidir. Mu'îdî'nin, Necâtî'nin gazellerine yazdığı nazirelerde vezin ve kafiye birliği söz konusudur. Zemin şiirlerdeki rediflerin yarıya yakını nazire şiirlerde de kullanılmıştır. İçerik açısından benzer konuların işlendiği zemin ve nazire şiirlerde ortak ya da paralel söyleyişlerle öncelemeler de görülür. Bu bölümde, anılan üç temel öge Mu'îdî'nin nazireleri çerçevesinde ele alınmıştır.

a) Vezin Birliği

Mu'îdî'nin nazireleri Necâtî'nin zemin şiirleri ile aynı vezinde kaleme alınmıştır. Şiirlerde en çok Remel bahrinin Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün kalıbı, en az ise Hezec bahrinin Mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün ile Muzâri' bahrinin Mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün kalıbı kullanılmıştır. Aşağıdaki tablo (Tablo 1), zemin ve nazire şiirlerin vezinlerini göstermektedir:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Tablo 1:

Bahir	Vezin	Şiir Nu	oplam
Remel	Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün	Zm1, Zm2, Zm6, Zm7, Zm8, Zm11; Nz1, Nz2, Nz6, Nz7, Nz8, Nz9, Nz10, Nz12	Zm, 8 Nz
Muzâri'	Mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün	Zm5, Zm12, Zm14; Nz5, Nz14, Nz16	Zm, 3 Nz
Remel	Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün	Zm9, Zm15; Nz11, Nz17	Zm, 2 Nz
Hezec	Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün	Zm3, Zm10; Nz3, Nz12	Zm, 2 Nz
Hezec	Mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün	Zm4, Nz4	Zm, 1 Nz
Muzâri'	Mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün	Zm13, Nz15	Zm Nz

b) Kafiye ve Redif Birliği

Zemin ve nazire şiirlerde kafiye ortaktır. Redif kullanımı ise birebir aynı değildir. Zemin şiirlerde yer alan redif kelimelerin yarısı nazire şiirlerde de kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda (Tablo 2) ortak redif kelimeler **koyu** olarak verilmektedir:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Tablo 2:

iir	Kafiye ve Redif Kelimeler
Zm1	Zâr mest-aglar mest- tekrâr mest-inkâr mest-ayyâr mest- dildâr mest-küffâr mest
Nz1	Her bâr mest-yâr mest- inkâr mest-tekrâr mest- dildâr mest-bîdâr mest-dîdâr mest-yâr mest
Zm2	Had- ebed-meded-red -nemed- ahad -had-sened
Nz2	Meded-ebed-ahad-meded -hired- red
Zm3	Ummâna berâber- kana berâber -hicrâna berâber- hîrâmâna berâber-harîfâne berâber-sultâna berâber-meydâna berâber-Selmâna berâber
Nz3	Hayvâna berâber-câna berâber- kana berâber -tâbâna berâber-keyvâna berâber-dîvâne berâber
Zm4	Nisbeti var-himmeti var-sâ'ati var-hürmeti var- sür'ati var- âdeti var-illeti var-devleti var
Nz4	Hâsiyyeti var- devleti var-illeti var-âdeti var- neveti var-minneti var
Zm5	Belâ yeter -ejdehâ yeter- mâcerâ yeter -sana yeter- dilrübâ yeter-bîvefâ yeter-bana yeter-yâ yeter- bûriyâ yeter
Nz5	Belâ yeter -yaykara yeter- belâ yeter-mâcerâ yeter- bîvefâ yeter- bûriyâ yeter -ziyâ yeter-sana yeter
Zm6	Dilrübâ üstindedür-ve'd-Duhâ üstindedür- Mustafâ üstindedür -yâ üstindedür-kibriyâ üstindedür-recâ üstindedür- du'â üstindedür- hevâ üstindedür
Nz6	Mehlikâ üstindedür- Mustafâ üstindedür -cânfezâ üstindedür-ejdehâ üstindedür- hevâ üstindedür -belâ üstindedür
Zm7	Çagıdur-yagıdur-tagıdur-agıdur-bagıdur- yatagıdur- yasagıdur-topragıdur
Nz7	Bagıdur -yapragıdur- çagıdur-agıdur -otagıdur- dagıdur- yagıdur -topragıdur-
Nz8	Dagıdur-tagıdur- çagıdur-yagıdur -ırmagıdur- bagıdur -agıdur-otagıdur
Nz9	Bagıdur-çagıdur-çagıdur -ayagıdur- yagıdur- yasagıdur

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Zm8	Başdan çıkar-serhoşdan çıkar-serkeşden çıkar-âteşden çıkar-başdan çıkar-başdan çıkar-taşdan çıkar
Nz11	Serkeşden çıkar-başdan çıkar-âteşden çıkar-serkeşden çıkar-başdan çıkar-serhoşdan çıkar
Zm9	Kendin yenemez-kemendin yenemez-bendin yenemez-levendin yenemez-semendin yenemez-bülendin yenemez
Nz11	Kendin yenemez-kemendin yenemez-semendin yenemez-kendin yenemez-levendin yenemez-bülendin yenemez
Zm10	Söze başlaruz biz- sebakdaşlaruz biz -nakkâşlaruz biz- kallâşlaruz biz -ayyâşlaruz biz-yoldaşlaruz biz- karındaşlaruz biz -evbâşlaruz biz
Nz12	Vasfına başlaruz biz- sebakdaşlaruz biz -ferrâşlaruz biz-meyhârlığa başlaruz biz- kallâşlaruz biz -kardaşlaruz biz
Zm11	Zahm-ı şemşîrûn senün-fîrûn senün-yerûn senün-fîrûn senün -miyângîrûn senün-tezvîrûn senün- tedbîrûn senün -nahcîrûn senün-pîrûn senün
Nz13	Yerûn senün -cihângîrûn senün- yerûn senün-şemşîrûn senün-fîrûn senün -tedbîrûn senün
Zm12	Da'vet itmesün -hiffet itmesün-minnet itmesün-rahmet itmesün-hürmet itmesün-sûret itmesün-la'net itmesün- sür'at itmesün-nisbet itmesün -hidmet itmesün-zahmet itmesün- illet itmesün
Nz14	Hiddet itmesün-gâret itmesün- sür'at itmesün-nisbet itmesün -da'vet itmesün- illet itmesün
Zm13	Cân içinde-revân içinde-zamân içinde- kan içinde -nâtüvân içinde-büstân içinde- kân içinde -zamân içinde-figân içinde
Nz15	Cihân içinde- kân içinde -kemân içinde- kan içinde
Zm14	Yana seni- bîvefâ seni-bana seni -Hudâ seni- mübtelâ seni -sana seni-du'â seni-hümâ seni
Nz16	Dilrübâ seni- mübtelâ seni -gedâ seni-dütâ seni-bahâ seni-bedlikâ seni- bana seni-bîvefâ seni
Zm15	Fursat bâkî -elbet bâkî-sohbet bâkî-illet bâkî-Cennet bâkî-hidmet bâkî-sûret bâkî-kısmet bâkî-hâlet bâkî- devlet bâkî
Nz17	Şefkat bâkî-mahabbet bâkî-şikâyet bâkî- fursat bâkî-devlet bâkî -melâhat bâkî-hasret bâkî-san'at bâkî

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Tablo 3'te ise zemin ve nazire şiirlerdeki redif kelimelerin sayısı verilmektedir. Buna göre ortak redif kullanımı %53 oranındadır:

Tablo 3:

Necâfî	Beyit	Redif Kelime	Mu'âfî	Beyit	Redif Kelime	Ortak Redif
Zm1			Nz1	7		3
Zm2			Nz2	5		4
Zm3			Nz3	5		1
Zm4			Nz4	5		3
Zm5			Nz5	7		4
Zm6			Nz6	5		2
Zm7			Nz7	7		4
			Nz8	7		3
			Nz9	5		5
Zm8			Nz10	5		6
Zm9			Nz11	5		6
Zm10			Nz12	5		3
Zm11			Nz13	5		5
Zm12	1	2	Nz14	5		4
Zm13			Nz15	3		2
Zm14			Nz16	7		3
Zm15		0	Nz17	7		2
Toplam 14	10	25	6	95	12	60 (% 53)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

c) Eda, Mana ve Muhteva Birliği

Zemin Şiirlerle ortak rediflerin kullanıldığı nazire Şiirlerde eda ve manaca benzerlik gösteren beyitlerin oranı dŐtktr. AŐađıda söyleyiş ve anlam açısından benzerlik/paralellik gösteren beyitler örnek olarak verilmiŐtir. Her beytin yanında zemin ya da nazire numarası ile beyit numarası parantez içinde gösterilmiŐ, benzeŐen sz grupları karşılıklı olarak verilmiŐtir:

Her kişi bezm-i ezel mesti durur ammā ki ben
Cr' a-i cām-ı lebnle olmuşam tekrār mest (Zm1/2)

Sākiyā Şanma ki ancak bāde mest eyler beni
La'l-i nābuñdan olupdur cān u dil tekrār mest (Nz1/3)

Cr' a-i cām-ı lebnle tekrār mest olmuşam	<i>Cān u dil la'l-i nābuñdan tekrār mest olupdur</i>
---	--

İy boyı servüm elif gibi yoluñda doğruyam
Rā aŐuñla dāl zülfüñ itmesnler beni red (Zm2/3)

PādiŐāhum unki iħlāŐın bilürsin Şübhesiz
İtme yazuğdur Mu'idi bendeñi bi'llāh red (Nz2/5)

Elif gibi yoluñda doğruyam, rā aŐuñla dāl zülfüñ beni redd itmesnler	<i>unki iħlāŐın Şübhesiz bilürsin, Mu'idi bendeñi bi'llāh redd itme yazuğdur</i>
--	---

İtdi gzmñ yaşını 'ummāna ber-ā-ber
Ol lāle ruħuñ işleri var ana ber-ā-ber (Zm3/1)

pŐmedi sāki olu başında bizümle
Ol Őħ bir iş itdi yine ana ber-ā-ber (Nz3/2)

Ol lāle ruħuñ ana ber-ā-ber işleri var	<i>Ol Őħ yine ana ber-ā-ber bir iş itdi</i>
--	---

Őunilur sola sāgar sağa tevbe
Belī her bir ilñ bir 'ādeti var (Zm4/5)

Terahħum olmaz imiş ħüsn içinde
Bu iklmñ ne turfe 'ādeti var (Nz4/3)

Belī her bir ilñ bir 'ādeti var	<i>Bu iklmñ ne turfe 'ādeti var</i>
----------------------------------	---------------------------------------

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Ayağuna yüzün sürer Necâî
 Eyü varur başında devleti var (Zm4/7)
Mey-i nâbuñ ‘aceb hâşiyeti var
Kim içerse başında devleti var (Nz4/1)

Eyü varur başında devleti var	<i>Kim içerse başında devleti var</i>
-------------------------------	---------------------------------------

Dil kişverine zülf-i siyâhuñ belâ yeter
 Yıkmağa bu vilâyeti ol ejdehâ yeter (Zm5/1)
Kaşuñ kemâni göñlüme cânâ belâ yeter
Almağa bu vilâyeti bir yaykara yeter (Nz5/1)

Zülf-i siyâhuñ dil kişverine belâ yeter	<i>Kaşuñ kemâni göñlüme belâ yeter</i>
--	--

Gün yüzinde zülf-i ‘anber-bâr-ı misk-âsâ-yı döst
 Ebr gibidür ki cism-i Muştafâ üstindedür (Zm6/2)
Câme-i sincâbî kim ol meh-liķâ üstindedür
Ebr-i sîmîndür ki cism-i Muştafâ üstindedür (Nz6/1)

Ebr gibidür ki cism-i Muştafâ üstindedür	<i>Ebr-i sîmîndür ki cism-i Muştafâ üstindedür</i>
---	--

Nev-bahâr eyyâmı geldi ‘ayş u ‘işret çağıdır
 Tevbelerle gül kızıl düşmen kadeh kan yağıdır (Zm7/1)
Haft-ı sebzüñ geldi çün men‘ itme câm-ı la‘lüñi
Sebze vaķti ‘ayş u nüş eyyâmı ‘işret çağıdır (Nz7/2, Nz9/2)
Mest-i rüsvây olduğum sōfî ta‘accüb itme kim
Tâze gül devrânı zâr u mübtelâluķ çağıdır (Nz8/2)
Sâkıyâ mey şun ki ‘âlem tâze Cennet bağıdır
Mevsim-i güldür yine mestânelikler çağıdır (Nz9/1)
Nev-bahâr eyyâmıdır şimdi gül ü süsen yine
Tevbelü bārân ile kanlu bıçaķlı yağıdır (Nz7/6, Nz9/4)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 4/2 Winter 2009*

Nev-bahâr eyyâmı geldi 'ayş u 'işret çağıdır	<p><i>Sebze vaqti 'ayş u nüş eyyâmı 'işret çağıdır</i></p> <p><i>Nev-bahâr eyyâmıdır</i></p> <p><i>Tâze gül devrânı zâr u mübtelâluğ çağıdır</i></p> <p><i>Mevsim-i güldür yine mestânelikler çağıdır</i></p> <p><i>Nev-bahâr eyyâmıdır</i></p>
---	---

Toprağı altun ider cānā eyü bağışlarıñ
Bende-i muhliş Necâti de ayak toprağıdır (Zm7/7)

*Göklere irse Mu'îdî âdemilenmez saña
Hey perî yüzlüm senüñ ol ayağıñ toprağıdır (Nz7/7)*

Bende-i muhliş Necâti de ayak toprağıdır	<i>Hey perî yüzlüm ol senüñ ayağıñ toprağıdır</i>
---	---

Hem-dem olan gamze-i hün-rîzüñe başdan çıkar
Gizlü rāzı 'āşıkun ol Türk-i ser-hōşdan çıkar (Zm8/1)

*Çeşm-i dil-berdür Mu'îdî rāz-ı 'ışkı fāş iden
Fitneye bā'ış haber ol Türk-i ser-hōşdan çıkar (Nz10/5)*

'Āşıkun gizlü rāzı ol Türk-i ser- hōşdan çıkar	<i>Fitneye bā'ış haber ol Türk-i ser- hōşdan çıkar</i>
---	--

Her ne sihr olursa ol ebrū-yı sâhirden gelür
Her ne fitne var ise bu zülf-i ser-keşden çıkar (Zm8/2)

*Her ne kim dirseñ ol iki çeşm-i zâlimden gelür
Ummaduğun şür u şer bu zülf-i ser-keşden çıkar (Nz10/3)*

Her ne fitne var ise bu zülf-i ser-keşden çıkar	<i>Ummaduğun şür u şer bu zülf-i ser-keşden çıkar</i>
--	---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

‘ Ārız u ruhsār içinde hatt-ı ‘ anber-bār-ı dōst
Dūd-ı müşg-āsā durur kim āb u āteşden çıkar (Zm8/3)

*Tāb-ı hüsnüñde zuhūr itse ‘aceb olmaz haţuñ
Dūd kim peydā olur elbetde āteşden çıkar (Nz10/2)*

‘ Ārız u ruhsār içinde hatt-ı ‘ anber-bār-ı dōst Dūd-ı müşg-āsā durur kim āb u āteşden çıkar	<i>Tāb-ı hüsnüñde haţuñ zuhūr itse ‘aceb olmaz Dūd kim peydā olur elbetde āteşden çıkar</i>
---	---

Ṭolanur āşüfte diller künc-i ruhsāruñ senüñ
Bir gün ol bī-çāreler zülfüñ gibi başdan çıkar (Zm8/5)

*Başda her sevdā ki var bu zülf-i ser-keşden çıkar
İy nice āşüfte ol sevdā ile başdan çıkar (Nz10/1)*

Bir gün ol bī-çāreler zülfüñ gibi başdan çıkar	<i>Başda her sevdā ki var bu zülf-i ser-keşden çıkar İy nice āşüfte ol sevdā ile başdan çıkır</i>
---	---

Ağladur ādemi gurbet kişi kendin yeñemez
Nitekim hasta çeküp nāle kemendin yeñemez (Zm9/1)

*Zülf ü ebrüñ için ağlar kişi kendin yeñemez
Ġam kemānın çekemez nāle kemendin yeñemez (Nz11/1)*

Nitekim hasta çeküp nāle kemendin yeñemez	<i>Ġam kemānın çekemez nāle kemendin yeñemez</i>
--	--

Ruĥı Gül-günına Şeb-dīz saçın қоşmağ ile
Çignedür halkı yürür nāz semendin yeñemez (Zm9/4)

*Gör ki ol zālimi hüsn atına olalı süvār
Çignedüp halkı yürür ya‘ni semendin yeñemez (Nz11/2)*

Halkı çignedür yürür nāz semendin yeñemez	<i>Halkı çignedüp yürür ya‘ni semendin yeñemez</i>
--	--

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

ƘonduƘ çü zülfi gölgeliginde o meh-ruhuñ
Diñ kârvân-ı 'ömre igen sür' at itmesün (Zm12/7)

Cānum çıka turur göreyin yāri bir nazar
Diñ yāre 'ömr gibi gidüp sür' at itmesün (Nz14/2)

Kârvân-ı 'ömre diñ igen sür' at itmesün	<i>Yāre diñ 'ömr gibi gidüp sür' at itmesün</i>
---	---

Dirler ki za' fi ğālib olupdur Necātīnūñ
Dil-ber yolında ölmek için 'illet itmesün (Zm12/11)

Bīmār ise Mu'īdī ne var 'āşıkuñ geçer
Cān oynasun yoluñda igen 'illet itmesün (Nz14/5)

Dirler ki Necātīnūñ za' fi ğālib olupdur	<i>Mu'īdī bīmār ise ne var 'āşıkuñ geçer</i>
Dil-ber yolında ölmek için 'illet itmesün	<i>Yoluñda cān oynasun igen 'illet itmesün</i>

Manzumelerde ahengi sağlayan unsurlardan biri olan öncelemeler zemin şiirlerle nazire şiirlerde de paralellik göstermektedir. Zemin şiirde görülen bir sıfat öncelemesi, nazire şiirde de aynı ya da benzer biçimde tekrar edilmiştir. Aşağıdaki örnekler hem zemin hem de nazire şiirlerde yapılmış olan sıfat, ünleme, dolaylı tümleç, nesne, yüklem, ki ve ile edatlı öncelemeleri göstermektedir:

Şol Ƙara hālūñ zenaħdānuñda iy ħurşīd-ħad (Zm2/1a)
Şol vefāsız cevri çoƘ her-cāyī dil-berden meded (Nz2/1a)

Hey elā gözlüm meded şol mīm ü dālūñden meded
(Zm2/2b)

İy tabībüm raħm Ƙıl bir çāre Ƙıl öldüm meded (Nz2/3b)

İy boyı servüm elif gibi yoluñda doğruyam (Zm2/3a)
Pādişāhum çünki iħlāşın bilürsin şübhesiz (Nz2/5a)

YıƘmağa bu vilāyeti ol ejdehā yeter (Zm5/1b)
Almağa bu vilāyeti bir yayƘara yeter (Nz5/1b)

Derd-i derūni bilmege bu mā-cerā yeter (Zm5/2b)
Dil-dāruña 'adāvete bu mā-cerā yeter (Nz5/3b)

Ebr gibidür ki cism-i Muştafā üstindedür (Zm6/2b)
Ebr-i sīmīndür ki cism-i Muştafā üstindedür (Nz6/1b)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Her ne sihr olursa ol ebrü-yı sâhirden gelür (Zm8/2a)
Her ne kim dirseñ ol iki çeşm-i zâlimden gelür (Nz10/3a)

‘**Ârız u ruhsâr içinde** hatt-ı ‘ anber-bâr-ı dōst (Zm8/3a)
Tâb-ı hüsnünde zuhûr itse ‘aceb olmaz haţuñ (Nz10/2a)

Bülbüller ile şimdi sebakdaşlaruz biz (Zm10/1b)
Mecnûn ile mektebde sebakdaşlaruz biz (Nz12/1b)

Diñ kârvân-ı ‘ömre igen sür‘ at itmesün (Zm12/7b)
Diñ yâre ‘ömr gibi gidüp sür‘at itmesün (Nz14/2b)

Görüldüğü gibi önceleme benzerliği, zemin ve nazire şiiirlerin geneline göre oldukça düşük orandadır.

2.2. Nazireler

Necâtî [Zm¹]

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel: -+-- -+-- -+-- -+--

1. Ğonca cāmından olupdur ‘ andelîb-i zâr mest
Bilmeyen şöyle şanur kim yoğ yire ağlar mest

Her kişi bezm-i ezel mesti durur ammâ ki ben
Cür‘ a-i cām-ı lebüñle olmışam tekrâr mest

3. Dilde sırr-ı ‘ işkuñı şakladuğum ‘ ayb eyleme
Olı gelmişdür ider keyfiyyetin inkâr mest

[Zm¹] Tarlan 1997: 166/G. 34, Demirkazık 2002: 82, -N, -S.

¹ [İnleyen bülbül gonca kadehinden mest olmuştur; bilmeyen, sarhoşun yok yere /boşu boşuna ağladığını sanır.]

² [Herkes ezel meclisinin sarhoşudur, ama ben dudağının kadeh artığı ile tekrar (tekrar) mest olmuştum.]

³ [Aşkınin sırrını gönülde sakladığımı ayıplama, sarhoş olan hâlini sürekli inkâr eder.]

⁴ [Gönümü gözleriyle bir gamze karşılığında değiştim. Ayyar sarhoş olduğunda onu aldatmak kolaydır.] Ğamzeye: büseye P. Ayyar; her yeri gezip dolaşan, zeki, çabuk kavrayan demektir. Hz. Muhammed’in ashabından Amr ibn Ümeyyeti’z-Zamrî’ye de bu özelliklere sahip oluşundan dolayı “Amr-ı Ayyâr” denir. Ayyarlar daha çok Bağdat’ta bulunur, ordularda casusluk, şehir ve kasabalarda hafiyelik yaparlar. *Binbir Gece Masalları*’nda da ayyarlardan söz edilir (Olgun 1995: 33).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Gözleruñ ile değışdüñ göñlümi bir ğamzeye
Aldamağ āsān olur çünkim ola ' ayyār mest

5. Sōfiyā ' aqluñ saña ben ' ışka yārem kim olur
Cennet ehli cümle ayıķ t̄alib-i dil-dār mest

Ķan içelden gözleri oldu müselmānlar zebūn
Ķatı ceng eyler **Necāti** olıcağ küffār mest

Mu' idī [Nz¹]

1. Şevķ-ı ruhsāruñla içüp olmuşam her bār mest
Tāze gül devrinde kimdür olmaya iy yār mest

Mest-i ' ışkam la' l-i nābuñ öpdüğüm dirsem n'ola
Gizlü rāzın çünki söyler eylemez inkār mest

3. Sākıyā şanma ki ancak bāde mest eyler beni
La' l-i nābuñdan olupdur cān u dil tekrār mest

Bī-tekellūf buse al havf itme iy dil şimdi kim
Ķamzeler bīmār u zūlf āşüftedür dil-dār mest

5. Tā çemende lāleler zerrīn ayağ aldı ele
Oldı nergis pür-ħumār u bülbül-i bīdār mest

⁵ [Ey sofî! Aklın sana, ben aşka dostum, nitekim Cennetlikler hep ayık, Hakk'ı isteyenler hep sarhoştur.] -D.

⁶ [Ey Necâti! Gözleri kan içeli müslümanlar zayıfladı, kâfirler sarhoş olunca sert döğüşür.] gözleri: gözleruñ P / müselmānlar: müselmānlık P.

[Nz¹] Demirkazık 2002: 85, -N, -S.

¹ [Ey dost! Yanağının şevki ile içip her defa sarhoş olmuşum, taze gül devrinde sarhoş olmayacak kimdir?]

² [Aşk sarhoşuyum, saf la'l (dudağımı) öptüğümü söylersem ne olur? Çünkü sarhoş olan gizli sırrını söyler, inkâr etmez.]

³ [Ey sâkî! Beni ancak şarap sarhoş eder sanma; can ile gönül senin saf dudağından tekrar (tekrar) sarhoş olmadadır.]

⁴ [Ey gönül! Şimdi zahmetsizce öpücük al, korkma; bakışlar baygın, zülûf perişan, sevgili sarhoştur.]

⁵ [Lāleler, çimende zerrin kadeh sununca nergis pek mahmur, uyanık bülbül çok sarhoş oldu.] Zerrin kadeh, kokulu bir çeşit çiçektir (Onay 1995: 96).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Ġam ħumārı def⁶ ine sa⁶ y itme bi'llāh iy ṭabīb
Cām-ı şahbādan degüldür ' aşık-ı dīdār mest

7. Çün **Mu'idi** vaşluña irdi içerse tañ degül
Nev-bahār eyyāmıdur olmak gerek iy yār mest

Necātī [Zm²]

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel: -+-- -+-- -+-- -+--

1. Şol kara ħālūñ zenaĥdānuñda iy ħurşīd-ĥad
Bir Ĥabeşdür Mışr zindānında maĥbūs ebed

Mīm ağzuñ dāl zülfün cānum u ' ömrüm durur
Hey elā gözlüm meded şol mīm ü dālünden meded

3. İy boyı servüm elif gibi yoluñda doğruyam
Rā kaşuñla dāl zülfün itmesünler beni red

Ķilletümden anlamañ peşmīne-püş olduĥumı
Zeng-i ĥamdan göñlümün āyīnesin şaĥlar nemed

⁶ [Ey tabip! Gam mahmurluĥunu gidermeye çalışma, Hak âşığının sarhořluĥu billahi şarap kadehinden deĥildir.] Gam, zurefaca esrar demektir (Olgun 1993: 152).

⁷ [Ey dost! Mu'idi sana kavuřtuĥundan dolayı içerse şaşılmaz, ilkbahar günleridir, sarhoş olmak gerek.]

[Zm²] Tarlan 1997: 174/G. 49; Pervane: 101^a, -N, -S.

¹ [Ey güneş yanaklı! Çenendeki şu kara benin, Mısır zindanında sonsuza deĥin hapsolmuş bir Habeş'tir.]

² [Mim ağzın canım, dal zülfün ömrümdür. Ey elā gözlüm! İmdat! şu mim ile dalinden imdat!]

³ [Ey servi boylum! Elif gibi yolunda/yolunda elif gibi dosdoĥruyum, râ kaşınla dal zülfün beni reddetmesinler.]

⁴ [Keçe, gönül aynamı gam pasından koruduĥu için yün giyerim; fakirlikten sanmayın.] Beyitten, aynaların keçe/yün içinde korunduĥu anlaşılıyor.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

5. İy gönül bir sen degülsin derd-i yâre mübtelâ
Bu cihânda bu belâdan kırtulımaz hiç aḫad

Bellüdüdür kim düd-ı âhından yanar ʿâşıqlaruñ
Âteş-i ruḫsârı her ḫüsn ehlinüñ iy lâle-ḫad

7. Her kişi bir mesned ile irişür bir devlete
Pâdişâhum işigüñ oldı **Necâti**'ye sened

Mu'îdî [Nz²]

1. Şol vefâsız cevri çok her-câyî dil-berden meded
Fürḫati zindânına maḫbûs olan çıkmaz ebed

Âh kim bunca zamândur bulmadum bir toḡrı yâr
Günde biñ kez ölüdür isem bilmez aḫvâlüm aḫad

3. Zâ f-ı hicrânuñla âḫır geldi cânım ağzuma
İy ḫabîbüm raḫm kııl bir çâre kııl öldüm meded

Gülse güldür söylese bülbül dil-ârâmum benüm
Pes ne bilsün ol mehüñ mâhiyyetin ehl-i ḫıred

5. Pâdişâhum çünkü ihlâşım bilürsin şübhesiz
İtme yazuḫdur **Mu'îdî** bendeñi bi'llâh red

⁵ [Ey gönül! Yar derdine düşen bir sen değilsin, bu dünyada bu belâdan hiç kimse kırtulamaz.]

⁶ [Ey lâle yanaklı! Her güzellik sahibinin yanağının ateşinin yandıḡı, âşıkların ah dumanından bellidir.] düd-ı: bād-ı D.

⁷ [Ey padişahım! Her kişi bir dayanakla bir mutluluḡa erişir, senin eşiḡin de Necâti'ye dayanak oldu / Necâti'nin devlete eriştiḡinin senedi oldu.]

[Nz²] Pervane: 106^b; -N, -S.

¹ [Şu vefâsız, eziyeti çok, şıpsevdi sevgiliden imdat! Onun ayrılıḡının zindânına hapsolan, sonsuza değin çıkmaz.]

² [Bunca zamandır bir doḡru yâr bulamadım, ah! Günde bin kez ölsüm hâlîmi kimse bilmez.]

³ [Ey tabibim! Ayrılıḡının (verdiḡi) zayıflık yüzünden en sonunda canım ağzıma geldi, acı, çöz/bir çâre et, öldüm imdat!]

⁴ [Benim gönü(mü) huzura kavuşturan sevgilim gülse gül, söylese bülbüldür; şimdi o aya benzeyen sevgilimin mahiyetini akıl sahipleri nereden bilecekler? bilemezler.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Necātī [Zm³]

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün
Hezec: --+ +--+ +--+ +--

1. İtdi gözümüñ yaşını 'ummāna ber-ā-ber
 Ol lāle-ruñuñ işleri var kıana ber-ā-ber

Gerçi şamunuñ adı yididür evet iy dōst
 Olmaya senüñ dūzah-ı hicrāna ber-ā-ber

3. Allāh ziyāde ide k'el irmez olupdur
 Kıaddüñ olalı serv-i hıramāna ber-ā-ber

Senden baña bir būse vü benden saña biñ cān
 'Ayş eyleyelüm k'oldı harifāne ber-ā-ber

5. Dil aldı yüze gelmedi ol kākül-i şarrār
 Da' vācı ile şırmadı sultāna ber-ā-ber

Gün yüzi kıatında bilüp eksüklüğini ay
 Bedr olmayıcağ gelmedi meydāna ber-ā-ber

⁵ [Padişahım! Şüphesiz onun samimiyetini biliyorsun / Şüphe etmeden duyduğı bağılığını bildiğın için Mu'idi kulunu reddetme, yemin olsun yazıktır /günahtır.]

[Zm³] Tarlan 1997: 183/G. 62, Taştan 2001: 168, -N, -S.

¹ [Gözümün yaşını okyanusa denk etti, o lāle yanaklının cinayete denk işleri var.]

² [Ey dost! Evet, her ne kadar Cehennem'in yedi adı varsa da, hiçbiri senin ayrıılığının Cehennem'ine denk olamaz.] Şamunuñ: felegüñ P / dūzah-ı: āteş-i P.

³ [Boyun salınan bir serviye denk olalı el erişmez olmuştur, Allah artırsın.]

⁴ [Senden bana bir öpücük, benden sana bin can; (bu iş) esnaf usulü oldu, eğlenelim.] biñ: bir D.

⁵ [Gönül aldı, kendisini göstermedi; o yankesici perçem sultanın önünde davacı ile birlikte durmadı.]

⁶ [Onun güneş yüzü önünde ay eksikliğini bildi de dolunay olmadan meydana birlikte çıkmadı.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 4/2 Winter 2009*

7. Bu kuş dilinün oldu Süleymānı **Necâti**
İletdi sözin hâzret-i Selmāna ber-ā-ber

Mu'idi [Nz³]

1. Çün oldu lebün çeşme-i hayvāna ber-ā-ber
Her büseñi tutsam yaraşur cāna ber-ā-ber

Öpüşmedi sâkî tolu başında bizümle
Ol şüh bir iş itdi yine kına ber-ā-ber

3. Başına ber-ā-berdür anuñ zülfine baş eg
Rif' atde olupdur meh-i tábāna ber-ā-ber

Derd ile bir āh itdi gönül kim göge çıktı
Kaldurdu livā-yı gamı Keyvāna ber-ā-ber

5. Pervāne oda düşdi **Mu'idi** gam-ı 'ışka
Cān virdi iki 'aşık-ı dīvāne ber-ā-ber

⁷ [Bu kuş dilinin Süleyman'ı Necâti oldu, sözünü Selman'ınkine denk etti.]
Sözin: sözi D.

[Nz³] Taştan 2001: 169; -N, -S.

¹ [Senin dudağın bengisuya denk olduğundan her öpücüğünü cana eş tutsam uygundur.]

² [Kadeh başında /içkiye başlarken sâkî bizimle öpüşmedi, o utanmaz /şen yine cinayete denk (cinayetden farksız) bir iş yaptı.]

³ [Başıyla birlikte olan onun zülfüne baş eğ; (sevgili) yükseklikte parlak aya eştir.]

⁴ [Gönül dert ile bir ah etti de ahı göge çıktı, gam sancağını Zuhâl'e değin yükseltti.]

⁵ [Pervane ateşe, Mu'idi de aşk gamına düştü; iki divane âşık birlikte can verdi.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Necâtî [Zm⁴]

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün
Hezec: +--- +--- +--

1. Çınaruñ kadd-i yâre nisbeti var
 Eli yufka velî hoş himmeti var

İki şişe gözüm izüñ kumından
 Tölsar birgün ammâ sâ' ati var

3. Lebüne beñzedügi'çün mey-i nâb
 El üstinde tutarlar hürmeti var

Elüñ depret yürüt sâkî ayağı
 Ki devrânuñ be-ğâyet sür' ati var

5. Şunlur sola sâğar sağa tevbe
 Belî her bir ilüñ bir ' âdeti var

Şarardur beñzini zâhid velâkin
 Riyâzetden degüldür ' illeti var

7. Ayağıña yüzün sürer **Necâtî**
 Eyü varur başında devleti var

[Zm⁴] Tarlan 1997: 198/G. 86, Köksal 2001: 1095, -P, -S.

¹ [Çınarın, yarin boyuna benzerliği var; eli ince, ama hoş işi var.]

² [İki şişe gibi gözlerim birgün senin (ayağının) izinin kumundan dolacak, ama vakti var.] Beyitte kum saatine telmih var. Saatin mucidi Hz. Yusuf'tur (Onay 1993: 353).

³ [Saf şarabı senin dudağına benzediği için el üstünde tutarlar, hürmeti var.]

⁴ [Ey sâkî! Elini kımıldat, kadehi yürüt; feleğin oldukça acelesi var.]

⁵ [Sola kadeh, sağa tövbe sunulur; gerçekten her ilin bir âdeti var.]

⁶ [Zahit benzini sarartır, ama dünya güzelliklerinden vaz geçtiği için değildir, hastalığı vardır.] Riyâzetden: riyâzetle D.

⁷ [Necâtî senin ayağına yüz sürer, başında iyi giden bir talihi var.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic*
 Volume 4/2 Winter 2009

Mu'îdî [Nz⁴]

1. Mey-i nâbuñ 'aceb hâşiyyeti var
Kim içerse başında devleti var

Boyuñı beñzedürse serve nergis
Nažarsuzdur gözinde 'illeti var

3. Terahhüm olmaz imiş hüşn içinde
Bu iklîmüñ ne turfe 'âdeti var

Çü Mecnün gitdi nevbet baña geldi
Belî her kişinüñ bir nevbeti var

5. **Mu'îdî**yi kapuña iltür iseñ
Saña yirden göge dek minneti var

Necâti [Zm⁵]

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri': --+ -+--+ +--+ -+-

1. Dil kişverine zülf-i siyâhuñ belâ yeter
Yıkmağa bu vilâyeti ol ejdehâ yeter

[Nz⁴] Köksal 2001: 1099; -P, -S.

¹ [Saf şarabın başka bir özelliği var, kim içerse başında talihi var.]

² [Nergis senin boyunu serviye benzedirse iyi görememiştir, gözünde hastalığı vardır.]

³ [Güzellikte acımak olmazmış, bu ülkenin ne acayip âdeti var.]

⁴ [Mecnun gittiğinden nöbet bana geldi, gerçekten her kişinin bir sırası var.]

⁵ [Mu'îdî'yi kapına götürürsen sana yerden göge dek minneti var.]

[Zm⁵] Tarlan 1997: 211/G. 108, Köksal 2001: 1169, Pervane: 110^a, -S.

¹ [Siyah zülfün gönül ülkesine belâ olarak yeter, bu vilâyeti yıkmaya o ejderha yeter.]

² [Kimi kez gözümden yaş gelir, kimi kez yaş yerine kan; bu akan yaş ile kan, gönül derdini idrak etmeye yeter.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

Geh yaş gelür gözümden ü geh yaş yirine kan
Derd-i derûnı bilmege bu mâ-cerâ yeter

3. Çoklar semend-i nâza binüp yildürür velî
Meydân-ı hüsn içinde bulunmaz saña yeter

La' lûñ hayâli-le dile zülfün sitemleri
Ger bal eger belâ ise iy dil-rübâ yeter

5. İy çarh sen de yâr gibi olma bî-vefâ
Zîrâ bu deñlü 'âleme bir bî-vefâ yeter
Bîmâr-ı 'ışka şerbet ile eyleme 'ilâc
Var iy tabîb ço beni derdüm baña yeter

7. Cânuma geçdi ğamzeñ e haydi teraħħum it
Oldı ğaraž cefâ ise iy kaşı ya yeter

Tek yirde gökde zerre kadar minnet olmasun
Örti döşek Necâtîye bir büriyâ yeter

³ [Çokları naz atına biner de eşkin yürütür, ama güzellik meydanında sana yetişecek bulunmaz.] N'de 5. beyit. Nâza: nâz D.

⁴ [Ey gönül kapan! La'l dudağın hayali ile zülfün ezaları bal ile belâ ise, bu gönüle artık yeter.] N'de 2. beyit. Hayâl ile: cefâsı'la N / eger: u ger N.

⁵ [Ey felek! Sen de yâr gibi vefasız olma, çünkü böyle âleme bir vefasız yeter.] bî-vefâ yeter: pür-belâ yeter N.

⁶ [Ey tabip! Aşk hastasına şerbetle ilâc verme; var git, bırak beni, derdim bana yeter.] -N.

⁷ [Ey yay kaşlı! Süzgün bakışın canıma geçti, e haydi acı; amaç işkence ise oldu /gerçekleşti, artık yeter.] -N.

⁸ [Tek yerde gökte zerre kadar minnet olmasın da Necâtî'ye örtü döşek olarak bir hasır yeter.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Mu'îdî [Nz⁵]

1. Çaşuñ kemānı göñlüme cānā belā yeter
Almağa bu vilāyeti bir yayķara yeter

Āhumdur āşikāre kılan gizlü rāzumu
Bülbül ğamını söylemek için belā yeter

3. Sīnemde dağ-ı ğamdan akar hūn-ı dil revān
Dil-dāruña   adāvete bu mā-cerā yeter

Nāzuñ oranı yok mı nedür ğamzeñe diyed
Cevr ise ĥasta dillere iy bī-vefā yeter

5. Ğam şahıdur şikāyete varan sen āfete
Tāc-ı zer ol başında yanan büriyā yeter

Sākî getürme şem  -i şebistānı ortaya
Bezm ehline fūrūĝ-ı cemālūñ ziyā yeter

7. Sen kimsin iy **Mu'îdî** ki ol yāri ķucasın
Bir kez elini öpmek ölince saña yeter

[Nz⁵] Pervane: 121^b kıyıda, Köksal 2001: 1173, -S.

¹ [Ey can olan sevgili! Gönlüme belā olarak kaşının kemanı yeter, bu vilāyeti almaya bir yaygara/kara yay yeter.]

² [Gizli sırrımı açığa çıkaran ahımdır, bülbül gamını anlatmaya bir "belā" sözü yeter.]

³ [Bağrımdaki gam yakısından gönül kanı durmadan akar, gönlün sahibine düşmanlığa bu macera/akan şey yeter.] Dil-dāruña: dil-dār ile N.

⁴ [Ey vefasız! Nazının oranı yok mu? Süzgün bakışına diyet nedir? Hasta gönüllere eziyetse, artık yeter.]

⁵ [Sen āfete şikāyete giden gam padişahıdır, başında yanan hasırını ise ona altın taç (olarak) yeter.] Başta hasır yakmak; eskiden haksızlığa uğrayan halkın, padişahın ya da devlet adamlarının geçeceği yol üzerinde ot, hasır gibi şeyleri yakıp bunları başlarının üzerinde tutması, böylece dikkati çekerek derdini dinletmesi ādetidir (Onay 1993: 69).

⁶ [Ey sākî! Halvethanenin mumunu ortaya getirme, senin cemalinin parlaklığı meclistekilere ışık olarak yeter.] getürme: getür P.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Necātī [Zm⁶]

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel: -+-- -+-- -+-- -+--

1. Zülf-i dil-ber kim 'izār-ı dil-rübā üstindedür
Süre-i ve'l-Leyldür kim ve'd-Duhâ üstindedür

Gün yüzinde zülf-i 'anber-bār-ı misk-āsā-yı dōst
Ebr gibidür ki cism-i Muştafā üstindedür

3. Zülfüne nisbet ya alnuñ ola Cennet yā ruhuñ
Çunki Şāmuñ bāğ-ı huld altında yā üstindedür

Zerre gibi ben mezellet toprağında pāyimāl
Gün gibi dil-ber sipih-r-i kibriyā üstindedür

5. Diller alur kirpügüñ cānlar bağışlar leblerüñ
Lā-cerem 'aşıklarüñ havf ü recā üstindedür

⁷ [Ey Mu'îdî! Sen kimsin ki o yârı kucaklayasın, bir kez elini öpmek ölüncüye dek sana yeter.] Ki: kim N / bir kez: hergiz N.

[Zm⁶ Tarlan 1997: 219/G. 121, Kaya 2002: 203, -N, -S.

¹ [Gönül çelenin yanağı üstündeki zülûf, ve'd-Duhâ üstündeki ve'l-Leyl'dir.] Ve'd-Duhâ, 93., ve'l-Leyl ise 92. suredir (Karaman vd 2005: 30).

² [Dostun güneş yüzündeki mis gibi amber yağdıran zülfü Mustafa'nın bedeni üstündeki bulut gibidir.] Burada Hz. Muhammed'le ilgili iki rivayete telmih vardır. Bunlardan ilki: Hz. Muhammed, süt annesi Halime'nin yanında iken süt kız kardeşi Şeyma ile öğle vakti kuzuları görmeye gider, fakat sıcaktan etkilenmezler. Bunun sebebini soran süt annesine kızı Şeyma: Biz sıcak görmedik, kardeşimin başı ucunda bir bulut dolaşıyor, o nereye giderse bulut da beraber gidiyor, bir yerde durursak o da duruyor, biz buraya kadar hep gölgelikte geldik, cevabını verir. İkinci rivayet: Hz. Muhammed on iki yaşında iken amcası Ebu Talib'le birlikte ticaret kervanıyla Şam'a gider. Basra'ya geldiklerinde Bahira/Cercis adlı bir rahip kervanla birlikte bir bulutun geldiğini, kervan durduğunda bulutun da durduğunu görür. Kervanda son peygamber Hz. Muhammed'in olduğunu anlar ve Ebu Talib'e Basra'dan geri dönmelerini tavsiye eder (Ahmed Cevdet Paşa ve İz 2005: 20, 24).

³ [Cennet, zülfüne nispetle ya alnın ya da yanağın olmalıdır; çünkü Cennet bağı Şam'ın ya altında ya da üstündedir.]

⁴ [Ben zerre gibi düşkünlük toprağında çiğnenmişim, güneş gibi gönül çelen ise en yüksek feleğin de üstündedir.]

⁵ [Kirpiğin gönüller alır, dudakların canlar bağışlar; kuşkusuz senin aşıkların korku ile ümit arasındadırlar/korku ile ümit üstündedirler/korku ile ümidi aşmışlardır, düşünmezler.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Rahm kıl dervîşüne iy Pâdişâh-ı hüsn kim
Pây-ı taht-ı saltanat dest-i du'â üstindedür

7. Nice ayrılusun **Necâti'** ışık-ı dil-berden kim ol
Bir hümâdur k' âşiyânı ol hevâ üstindedür

Mu' idi [Nz⁶]

1. Câme-i sincâbî kim ol meh-liqâ üstindedür
Ebr-i sîmîndür ki cism-i Muştafâ üstindedür

Ûâtem üzre yazılı mühr-i Süleymân gibidür
Ûatî-ı reyhân<î> ki la' l-i cân-fezâ üstindedür

3. Hey nice gencînedür şem' -i cihân-ârâ-yı döst
Kim nigehbân olup iki ejdehâ üstindedür

Çenber-i zülfün gamından şoruban urğanını
Beñzer ol cân-bâza ki yiri hevâ üstindedür

5. Geh firâk olur **Mu'idi'** havâle geh ecel
Dermendi gör ki biñ dürlü belâ üstindedür

⁶ [Ey güzellik padişahı! Dervişine acı, saltanatının paytahtı dua eli üstindedir/dua ile saltanat sürüyorsun/senin saltanatın bir duaya bakar.]

⁷ [Gönül çelenin aşkından Necâti nasıl ayrılınsın/ayrılmaz; o, yuvası hava üstünde olan bir Huma kuşudur.] Âşiyânı ol: âşiyân aña P.

[Nz⁶] Kaya 2002: 204, -N, -S.

¹ [O ay yüzünün üzerindeki sincabî/sincap kürkünden yapılmış elbise, Mustafa'nın bedeni üstündeki gümüş renkli buluttur.] Acem şahları sincap kürkünü kışın soğuktan korunmak üzere örtünür, üstünde de yatarlarmış. Sincap kürkü Türk padişahlarınca da kullanılmış (Onay 1993: 374).

² [Cana can katan lâl (dudağın) üstündeki reyhanî hat, yüzük üstünde yazılı Süleyman mührü gibidir.] Ki: kim D.

³ [Dostun dünyayı süsleyen mumu nasıl bir hazinedir ki iki ejderha bekçi olmuş, onun üstünde durur?]

⁴ [(Gönül) zülfün çemberinin gamından urganını sormakla hava üstünde duran bir cambaza benzer.]

⁵ [Mu'idi'ye kimi zaman ayrılık, kimi zaman da ecel havale edilir/gönderilir; üstünde bin türlü belâ bulunan dertliye bak!] Havale kelimesi başka anlamları taşır; sıkıntı, alacaklı, diğerine göre daha yüksek konumda olan mevki, vergi belgesi gibi (bk. Taş 2008: 232-233).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Necātī [Zm⁷]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel: -+-- -+-- -+-- -+--

1. Nev-bahār eyyāmı geldi ' ayş u ' işret çağıdır
Tevbelerle gül kızıl düşmen kadeh kan yağıdır

Çani ol ' ālī-nazar kim sīm ü zer didüklerin
Nergis-i şehlä gibi gözi görürken tağıdır

3. Nice ölmesün bir ādem nice döysün bir kişi
İy felek fi' lüñ yedi kat tāsı geçmiş ağıdır

İtmeyem sensüz ayak seyrin çemenden yaña kim
' Āşık-ı dīdār olana Cennet ayak bağıdır

5. Ğam belürsüz olduğınca buldururlar gönlüme
Hep bilürler kim ezelden yiridür yatağıdır

Güneşe şordum ki niçün kimse bakmaz yüzüñe
Didi bu şol bir güzeller şahınuñ yasağıdır

7. Toprağı altun ider cānā eyü bakışlaruñ
Bende-i muhliş **Necātī** de ayak toprağıdır

[Zm⁷] Tarlan 1997: 259/G. 186, Bilgin 2002: 108, Köksal 2001: 804, -S.

¹ [İlkbahar günleri geldi, eğlenme mevsimidir; tövbelerle gül kızıl düşman, kadeh kan düşmanıdır.]

² [Gözü şehla nergis gibi bakarken gümüşle altın (değerindeki) sözlerini dağıtan o yüce bakışlı hani?] Didüklerin: didükleri P.

³ [Ey felek! Senin için yedi kat tasa geçmiş /yedi kat feleği aşmış bir zehir iken insan nasıl ölmesin, kişi nasıl dayansın?] P'de 4. beyit. Fırluñ: zehrüñ P.

⁴ [Çimenden tarafa sensiz yürümem/çimendeki kadeh seyrini sensiz yapmam, Hakk'a âşık olana Cennet ayak bağıdır.] P'de 3. beyit.

⁵ [Gam belirsiz oldukça gönlüme buldururlar, hep ezelden yeri yatağı olduğunu bilirler.] -P.

⁶ [Güneşe; niçin kimse yüzüne bakmaz, diye sordum. Bu, o güzeller padişahının yasağıdır/kanunudur, dedi.] Şordum: didim D / ki niçün: -N // bu: kim P.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Mu'idi [Nz⁷]

1. Sen gül-i tersin yüzüñ Firdevs-i Cennet bağıdır
Ben ayak toprağıyam beñzüm hazân yaprağıdır

Haṭṭ-ı sebzüñ geldi çün men' itme cām-ı la' lüñi
Sebze vaḫti ' ayş u nüş eyyāmı ' işret çağıdır

3. Dadı yoḫdur şöhetüñ yār-i şeker-ḫand olmasa
Ḥüblarsuz la'l ile peymâne derd ü ağıdır

Şāh-ı ğam leşkerle ḫondı sîne şahrāsında kim
Dağ-ı hün-ālūdum anuñ bir kızıl otağıdır

5. Gülşen-i ' işkuñda cānā çeşm-i hüninüm benüm
Lāledür gūyā içinde ' aks-i ḫālūñ dağıdır

Nev-bahār eyyāmıdır şimdi gül ü süsen yine
Tevbelü bārān ile ḫanlı bıçaḫlu yağıdır

7. Göklere irse **Mu'idi** ademilenmez saña
Hey perī yüzlüm senüñ ol ayağıñ toprağıdır

⁷ [Ey can! Senin iyi bakışların toprağı altın eder, sadık kulun Necâti de ayağıñın toprağıdır.]

[Nz⁷] Bilgin 2002: 113; Köksal 2001: 812, -S.

¹ [Sen taze gülsün, yüzün Firdevs Cenneti'nin bağıdır; ben ayak toprağıyım, benim hazan yaprağıdır.] Yüzüñ: yirüñ N.

² [Yeni ayva tüylerin geldi diye lâl kadehini yasaklama; şimdi yeşillik/esrar vakti, yiyip içme günleri, eğlenme mevsimidir.] Bu beyitte şarap yasağına da telmih vardır (bk. Onay 1993: 388-389).

³ [Sevgilinin tatlı gülüşü olmasa sohbetin de tadı olmaz, güzeller olmasa la'l ile kadeh dert ile zehirdir.] N'de 4. beyit. La'l ile: nuḫl ile N.

⁴ [Gam padişahı bağır kırına kondu, kana bulaşmış yanık yaram da onun kızıl otağı oldu.] N'de 3. beyit.

⁵ [Ey can! Benim kanlı gözüm sanki aşkının gül bahçesindeki lāleymiş, benim aksi de lālenin ortasındaki yakıymış.] -P.

⁶ [İlkbahar günleridir, şimdi gül ile susam tövbeli yağmurla kanlı bıçaḫlı düşmandır.] -P.

⁷ [Ey peri yüzlüm! Mu'idi göklere çıksa yine de sana büyüklenmez, o benim ayağıñın toprağıdır.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 4/2 Winter 2009

Mu'îdî [Nz⁸]

1. Sînemüñ her cānibi kim bir cüdālîk dağıdur
Lāle-i derd ile zeyn olmış maḥabbet ṭağıdur
- Mest-i rüsvāy olduğum sōfî ta' accüb itme kim
Tāze gül devrānı zār u mübtelālîk çağıdur
3. Cān ḥalās itmek olur mı ' ışk meydānında kim
Āteş-i āhum yalıñ yarıklı dilsüz yağıdur
- Göz puñarında aḳup yaşum dükenmezse n'ola
Kimse ḳandan geldügin bilmez belā ırmağıdur
5. Ḳaddüñ üzre ' arızuñ iy ḥür-ı gül-ruḥ fî'l-meşel
Sidre üstinde açılmış tāze Cennet bağıdur
- Kimse raḥm itmez ölüsem ben ğarîb üftādeye
Ağlayup yanan hemān eşkümler gözüm ağıdur
7. Dīde mülkinde **Mu'îdî** ḳondı sulṭān-ı hevā
Her ḥabāb-ı eşküm anuñ bir kıızıl oṭağıdur

[Nz⁸] Bilgin 2002: 121, Köksal 2001: 811, -S.

¹ [Bağrımın her tarafı ayrılık yarasıdır, dert lâlesiyle süslenmiş muhabbet dağıdır.] bir: pür N.

² [Ey sofi! Rezil bir sarhoş olduğuma şaşma, taze gül devri ağlama ve düşkünlük mevsimidir.] Sōfî ta' accüb itme kim: ḥayb itme sōfî kim yine N.

³ [Aşk meydanında canı kurtarmak olur mu? Ahımın ateşi alev zırlı, dilsiz/acımasız bir düşmandır.] -P.

⁴ [Göz pınarımdaki yaş aktığı hâlde tükenmiyorsa buna şaşılır mı? O, kimsenin kandan/nereden geldiğini bilmediği bir belâ ırmağıdır.]

⁵ [Ey gül yanaklı huri! Meselâ boyunun üstündeki yanağın, Sidre üzerinde açılmış taze Cennet bağıdır.] -P.

⁶ [Ölüsem ben garip düşküne kimse acımaz, (hâlime) ağlayıp yanan yalnız gözümün yaşı ile akıdır.] Ağlayup: Ağladup D / hemān: hemîn N / gözüm ağıdur: bağrum yağıdur N.

⁷ [Ey Mu'îdî! Hava sultanı göz ülkesinde konakladı, gözyaşımın her kabarcığı onun birer kıızıl otağıdır.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Mu'idi [Nz⁹]

1. Sâkıyâ mey şun ki 'âlem tâze Cennet bağıdır
Mevsim-i güldür yine mestânelikler çağıdır

Haftı-ı sebzûn geldi çün men' itme câm-ı la' lüñi
Sebze vakti 'ayş u nüş eyyâmı 'işret çağıdır

3. Zülfün altında haftından dil nice virsün haber
Anı gören Pâdişâh olur yılan ayağıdır

Nev-bahâr eyyâmıdır şimdi gül ü süsen yine
Tevbelü bārân ile kanlı bıçaqlı yağıdır

5. 'Arız-ı dil-berde haft ser-keşliğ itse gam degül
İy Mu'idi aya varmaz Rümili yasağıdır

[Nz⁹] Köksal 2001: 815, -P, -S.

¹ [Ey sâkı! Şarap sun, âlem taze Cennet bağıdır; gül mevsimidir, yine sarhoşluk zamanıdır.]

² [Yeni ayva tüylerin geldi diye lâl kadehini yasaklama; şimdi yeşillik/esrar vakti, yiyip içme günleri, eğlenme mevsimidir.] Nz7'de 2. beyit.

³ [Gönül, zülfünün altındaki ayva tüyünden nasıl haber versin? O yılan ayağıdır, onu gören padişah olur.] Yılanın ayağını kim görürse ölünce Cennet'e gideceğine, sağlığında bey olacağına dair bir inanış vardır, burada bu inanca işaret ediliyor (bk. Onay 1993: 436).

⁴ [İlkbahar günleridir, şimdi gül ile susam tövbeli yağmurla kanlı bıçaqlı düşmandır.] Nz7'de 6. beyit.

⁵ [Ey Mu'idi! Gönülçelenin yanağındaki ayva tüyü zorbalık etse gam değil, Aya varmaz/saygı göstermez/bir ay sürmez, Rumeli kanunudur.] Önceleri Anadolu'ya, sonra Sivas vilâyetine ve nihayet Balkanların fethinden sonra Makedonya ve çevresine Rumeli denmiştir. Meşrutiyetin ilânına kadar Anadolu'da içki içmek, işret meclisleri kurmak hoş karşılanmazken Rumeli'nin hemen her yerinde meyhaneler açık tutulmuş, hükümet işreti yasaklamamış, halk da hoş karşılamıştır (Onay 1993: 351). Beyitte içkiden mütevellit serkeşliğin sorun olmayacağı, çünkü içki yasağının Rumeli'de uzun sürmediği belirtiliyor.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Necâtî [Zm⁸]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel: -+--- +--- -+--- +-

1. Hem-dem olan ğamze-i hūn-rīzūne başdan çıkar
Gizlü rāzı ' aşıkun ol Türk-i ser-ḥōşdan çıkar

Her ne sihr olursa ol ebrū-yı sāhirden gelür
Her ne fitne var ise bu zülf-i ser-keşden çıkar

3. ' Ārız u ruḥsār içinde ḥaṭṭ-ı ' anber-bār-ı dōst
Dūd-ı müşg-āsā durur kim āb u āteşden çıkar

La' l-i dūr-pūşına cānuñı nişār itseñ n'ola
' Āşık-ı ser-bāz olanlar cān ile başdan çıkar

5. Tolanur āşüfte diller künc-i ruḥsāruñ senüñ
Birgün ol bī-çäreler zülfün gibi başdan çıkar

Göñlini nerm idegör ḥüsni bahārı geçmedin
İy **Necâtî** lâle gibi rızkuñı taşdan çıkar

[Zm⁸] Tarlan 1997: 267/G. 197, Bilgin 2002: 133, -N, -S.

¹ [Kan dökücü kirpiğine arkadaş olan doğru yoldan sapar, âşığın gizli sırrı o sarhoş Türk'ten çıkar.]

² [Her ne sihir olursa o büyücü kaştan olur, her ne fitne varsa bu zorba zülüften çıkar.] P'de 4. beyit. Gelür: kopar P.

³ [Dostun yanağındaki amber yağdıran ayva tüyü suyla ateşten çıkan amber dumanı gibidir.] Ruḥsār içinde: ruḥsārı üzre P.

⁴ [Onun inci saçan la'l dudağına canını versen ne olur? Fedai âşık olanlar, canını başını verirler/candan başlarını verirler.]

⁵ [Gönlü perişan olanlar yanağının kenarında dolanırlar, o zavallılar birgün zülfün gibi baş kaldırırlar.]

⁶ [Güzelliğinin baharı geçmeden onun gönlünü yumuşat, ey Necâtî! Rızkını lâle gibi taştan çıkar.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Mu'îdî [Nz¹⁰]

1. Başda her sevdâ ki var bu zülf-i ser-keşden çıkar
İy nice âşüfte ol sevdâ ile başdan çıkar

Tâb-ı hüsnünde zühüritse 'aceb olmaz haşuñ
Dûd kim peydâ olur elbetde âteşden çıkar

3. Her ne kim dirseñ ol iki çeşm-i zâlimden gelür
Ummaduğun şûr u şer bu zülf-i ser-keşden çıkar

La' lüñe kaşd itdüği' çün zülfüñi kat' eyledüñ
Şan Süleymân hâtemidür el şunar başdan çıkar

5. Çeşm-i dil-berdür **Mu'îdî** râz-ı 'ışkı fâş iden
Fitneye bâ' iş haber ol Türk-i ser-hõşdan çıkar

Necâti [Zm⁹]

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel: +++- +++- +++- +-+

1. Ağladur âdemi ğurbet kişi kendin yeñemez
Nitekim hasta çeküp nâle kemendin yeñemez

[Nz¹⁰] Bilgin 2002: 134, -N, -S.

¹ [Baştaki/Başlangıçtaki her sevdâ bu kabadayı zülüften çıkar; pek çok gönlü perişan, o sevdâ ile doğru yoldan sapar.]

² [Ayva tüylerin, güzelliğinin sicağından dolayı çıksa şaşılmaz; elbette var olan duman ateşten çıkar.]

³ [Her ne dersin o iki zalim gözden gelir, ummadığın fitne bu zorba zülüften çıkar.]

⁴ [Lâl (dudağına) kastettiği için zülfünü kestir; sanki (dudağın) Süleyman mührüymüş de (zülf) el uzatmış ve başını kaybetmiş.]

⁵ [Ey Mu'îdî! Aşk sırrını yayan gönülçelenin gözüdür, fitneye sebep haber o sarhoş Türk'ten çıkar.]

[Zm⁹] Tarlan 1997: 276/G. 212, Güler 2006: 211, Köksal 2001: 1237, -S.

¹ [Tıpkı hastanın inleme kemendini çekip yenemeyişi gibi gurbet insanı ağlatır da kişi kendine engel olamaz.]

² [Beni ağlama tuttu, bana serviden gülden söz etmeyin; çerçöple kimse bu suya bend kuramaz.] Şunuñ: şuyuñ P.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

Ağlamak tutdı beni serv ü gül añmañ baña kim
Bu şunuñ kimse has u hâr ile bendin yeñemez

3. Mevc urur baħr-i hüsün fitne kıparur haı u hâl
Bu deñiz yüzlerinüñ kimse levendin yeñemez
Ruħı Gül-günına Şeb-dîz saçın kışmağ ile
Çignedür halkı yürür nâz semendin yeñemez
5. Boyuñ añup çemene dökse **Necâtî** gözi yaş
Bâğbân ol yörenüñ serv-i bülendin yeñemez

Mu‘îdî [Nz¹¹]

1. Zülf ü ebrün için ağlar kışı kendin yeñemez
Ėam kemânın çekemez nâle kemendin yeñemez

Gör kı ol zâlîmi hüsñ atına olalı süvâr
Çignedüp halkı yürür ya‘ni semendin yeñemez

3. Şabr yok cām-ı lebün añsam ider cüş u huruş
Delü gönüm nic’idüp n’eyleye kendin yeñemez

³ [Güzellik denizi dalgalanır, ayva tüyü ile ben fitne kopartır; bu deniz yüzlülerin levendini kimse yenemez.] Levend yakışıklı delikanlı, babayiğit anlamındadır. Askeriyede bir bahriye sınıfıdır, bunların müslümanına “levend”, hristiyanlarına da “levend-i Rumî” denir. Ayrıca kelime hizmetkâr, seyis, kabadayı, külhanbeyi ve kopuk anlamlarında da kullanılır (Onay 1993: 276).

⁴ [Gülgün yanağına Şebdiz saçını katarak yürür de halkı çığnetir; nazın doru atına hâkim olamaz.] Nâz: nâzi N. Gülgün, *Hüsrev ü Şirin* hikâyesinde Şirin’in; Şebdiz ise Husrev’in atının adıdır (Onay 1993: 168).

⁵ [Necâtî senin boyunu anıp çimene gözünün yaşını dökse bahçıvan o yörenin uzun servisiyle başa çıkamaz.] Boyuñ: kadın P / çemene: ne yire N.

[Nz¹¹] Güler 2006: 213, Köksal 2001: 1239, -S.

¹ [İnsan, kendisini tutamayarak zülfün ve kaşın için ağlar, gam yayını çekemez, inleme kemendini yenemez.]

² [Güzellik atına bineli halkı çığneyip yürüyen, yani doru atına hâkim olamayan o zalîmi gör.] Gör kı: görüñ N / yürür: gider N.

³ [Deli gönümün sabrı yok, dudağının kadehini ansam coşup taşar, ne yaparsa yapsın kendine engel olamaz.] Şabr: şabrı N / nic’ idüp: nic’ idüpdür P.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

Çanda kim ' ışk ola eksük degül endüh u belâ
Şehr yandukda oda kimse levendin yeñemez

5. Öldürür nice **Mu'îdî**yi anuñ şalıñışı
Ne belâdur bu ki bālâ-yı bülendin yeñemez

Necâti [Zm¹⁰]

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
Hezec: --+ +--+ +--+ +--

1. Gül yüzüni gördükce söze başlaruz biz
Bülbüller ile şimdi sebağdaşlaruz biz

Her-câyî dile eylemişüz hüsnuñi taşvîr
Akar şuya nağş idici nağğâşlaruz biz

3. Hürşîd-i cihân-tâbî kızıl mangıra şaymaz
İksîr-i fenâ tâlibi çallâşlaruz biz

Sağf-ı felege germ olıcağ cür' a şaçaruz
Kâşâne-i miñnetde şu ' ayyâşlaruz biz

⁴ [Nerede aşk olsa orada üzüntü ile belâ eksik olmaz, şehir yanınca kimse levendini durduramaz.]

⁵ [Onun salınışı nice Mu'îdî'yi öldürür, bu ne belâdır ki yüksek boyunu yenemez?]

[Zm¹⁰] Tarlan 1997: 287/G. 232, Güler 2006: 62, -N, -S.

¹ [Gül yüzünü gördükçe biz söze başlarız, şimdi bülbüllerle biz ders arkadaşınız /yarıştınız.]

² [Senin güzelliğini şıpsavdi gönüle resmetmişiz, biz akan suya resim yapan nakkaşlarız.]

³ [Biz, cihanın nuru güneşe çeyrek akçe kıymet vermeyen yokluk kimyasının talibi kalenderleriz.] P'de 4. beyit.

⁴ [Sarhoş olunca/ Gökkuşığı çıkınca feleğin çatısına cüra saçarız, biz sıkıntı evindeki şu ayyaşlarız.] P'de 6. beyit. Arap emirlerinden Cüzeymetü'l-Abraş ne zaman şarap içse bir kadeh içip iki kadeh kutup yıldızı (Ferkadeyn) için doldurup havaya atarmış. Moğollar da güneşe, aya, yıldızlara, dağlara ve ırmaklara taptıklarından içtikleri şeyin bir kısmını yere döker, diğer kısmını da havaya atarlarmış (Onay 1993: 169). Germ kelimesinin "Gökkuşığı" anlamı da vardır (bk. Öztürk ve Örs 2000: 278).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

5. Korkutmasun öldürmek ile tîğ-ı müjeñ kim
Tîğ ile dirilür nice yoldaşlaruz biz

Ben kan yudaram gamzeñ içer anımı gūyā
Bir kan yalaşur iki arındaşlaruz biz

7. Mey-hāneye evden geligör yosa Necātī
Evler yıķıcı bir nice evbāşlaruz biz

Mu‘īdī [Nz¹²]

1. Leylī saçınıñ vaşfına kim başlaruz biz
Mecnūn ile mektebde sebadaşlaruz biz

apuñ süpürürken gözümüz āb-zen oldı
Sağalaruz ol Ka‘ bede ferrāşlaruz biz

3. Gül mevsimi geldi gönül eglenmez ola mı
Şimden girü mey-hārılığa başlaruz biz

⁵ [Kirpiğinin kılıcı öldürmekle korkutmasın, biz kılıçla hayat bulan/ hayat geçiren pek çok yoldaşız.] P’de 3. beyit.

⁶ [Ben kan yutarım, kirpiğın kanımı içer; sanki biz bir kanı yalayan iki kan kardeşi olmuşuz.] P’de 5. beyit. Kan yalaşmak kan kardeşi olmak demektir. Eskiden birbirinin kanayan parmağını (özellikle serçe parmağını) yalayarak kan kardeşi olunmuş. Bunu kadınlar yaparsa ahretlik kardeşi (ahiret kardeşi) olunur (Onay 1993: 240).

⁷ [Ey Necātī! Biz evler yıkan leventleriz, evden meyhaneye gel, yosa...]
Yosa: yosa P.

[Nz¹²] Güler 2006: 63, -N, -S.

¹ [Leyla saçının vaşfına başlayan bizler mektepte Mecnun’la ders arkadaşınız /yarışırız.]

² [Kapını süpürürken gözümüz su tası oldu, Kābe’deki o saka, o hizmetçi biziz.]

³ [Gül mevsimi geldi, gönül eglenmeden olur mu? Şimdiden sonra biz ayyaşlığa başlarız.]

⁴ [Başımız döndü, mahallenin dolansak ne olur? Biz başı dönmüş yürüten pekçok kalenderiz.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Çigzindi başumuz n'ola kūyuñı tolansağ
Ser-geşte yürürüz nice ƣallāşlaruz biz

5. Kim ola **Mu'idi** ile Hızbîye ber-â-ber
Her fende müselleme iki ƣardaşlaruz biz

Necâti [Zm¹¹]

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel: -+-- -+-- -+-- -+--

1. Şāh-ı güldür sīnem üzre zaḥm-ı şemşīrūñ senūñ
Goncalar zeyn eylemiş eṭrāfına tīrūñ senūñ

İy perī āyīnede kim göre taşvīrūñ senūñ
Āsumān olmuş şanur 'Īsī gibi yirūñ senūñ

3. Yay gibi ƣara bağruma ƣekersem yaraşur
Çār ebrū bir güzel mānendidür tīrūñ senūñ
Sākıyā peymāne el virüp alursa dest-i yār
Şem^c gibi ƣutuşam olam miyān-gīrūñ senūñ

5. Terledūñ iy ḥaṭ mey-i la' lin gül-efsūn eyledūñ
Çoğ degül şōfīlere bu deñlü tezvīrūñ senūñ

⁵ [Mu'idi ile Hızbî'ye kim denk olabilir? Biz, her fende (hakkı) teslim edilmiş iki kardeşiz.]

[Zm¹¹] Tarlan 1997: 336/G. 314, Başpınar 2003: 90, -N, -S.

¹ [Senin kılıç yaran, bağrımdaki gül dalıdır, okun da etrafına goncalardan süs yapmıştır.]

² [Ey peri! Aksini aynada gören kişi yerin İsa'ninki gibi gökyüzü olmuş sanır.]

³ [Kara bağrıma yay gibi ƣekersem yakışır, senin okun dört kaşlı bir güzele benzer.] Eskiden bıyıkları yeni terleyen gençlere "dört kaşlı güzel" denirdi (Pala 2004: 98).

⁴ [Ey saki! Kadeh fırsat verirse ve dostun eli de alırsa mum gibi yanayım, senin aracın/ ara bulucun olayım.]

⁵ [Ey ayva tüyü! Terledin, lâl şarabını efsunlu şarap ettin; senin bu hilen sofilere ƣok değıl.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Ŧonadursın karşı karşı şehriññ dil-berlerin
Var imiş āyine gibi ħüsn-i tedbirññ senññ

7. İdemezsin iy gönül mihr ü vefâ ile şikâr
Veh ki āhū-yı perî-zād oldu naĥçirññ senññ

Oğlan oyuncağına döndi **Necâti** ışk-ı pāk
Yohsa saña böyle mi ta ım ider pîrññ senññ

Mu ıdi [Nz¹³]

1. İy perî göklerde olsa yaraşur yirññ senññ
Bî-bedeldür gün gibi ħüsn-i cihân-girññ senññ

Sinede turma kadem baş çeşm-i dilden cāna kim
Gün gibi dördüncü kat gökdür meger yirññ senññ

3. Tāze açılmış gül üzre sāye-i sūsen midür
Yā ciger zaĥmında mesken tutdı şemşirññ senññ
İy kemān-ebri n'ola kanlar dokerse her taraf
Ağzı kanlı bir ĥarāmıdır bugün tirññ senññ

⁶ [Şehrin dilberlerini karşı karşıya giyindirip kuşandırırısın, senin ayna gibi güzel /yerinde tedbirin varmış.] Sonadursın: donadursa D.

⁷ [Ey gönül! Muhabbet ve vefa ile avlanamazsın, yazık ki senin avın periden doğma o ahu olmuştur.]

⁸ [Ey Necâti! Saf aşk çocuk oyuncağına döndü, yoksa pîrin sana böyle mi öğretti?] Pāk: yār P.

[Nz¹³] Başpınar 2003: 112, -N, -S.

¹ [Ey peri! Senin yerin göklerde olsa yakışır, cihanı tutan/kaplayan güzelliğin güneş gibi eşsizdir/ bedelsizdir.]

² [Bağırda durma, gönül gözünden cana ayak bas, senin yerin güneş gibi dördüncü kat gök olmuştur.]

³ [Tāze açılmış gül üstünde susam gölgesi midir, yoksa senin kılıcın ciger yarasında yer mi edinmiştir?]

⁴ [Ey yay kaşlı! Senin okun bugün ağzı kanlı bir harami olmuştur, her tarafta kan dökse ne olur, buna şaşılmaz.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

5. İy **Mu'îdî** fikr idüp hâlin n'idersin fâriğ ol
Çünkü tağyîr eylemez taqdîri tedbîrûñ senüñ

Necâti [Zm¹²]

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri': --+ -+-+ +--+ -+-

1. Yârâni şöfî şavma' aya da' vet itmesün
Rıtl-ı girân elinde iken hıffet itmesün

Ğamzeñ bitürdi işümi şimden girü beni
Kurtarmağa belâdan ecel minnet itmesün

3. Dirilmek için anda da senüñ belâ-keşüñ
İşkuñ gamıyla ölmez isem rahmet itmesün

Naşş ile vâcib oldı meyüñ hürmeti bize
Zâhidlerüñ elinde ise hürmet itmesün

5. Naqqâş-ı Çîn ki şüret-i dil-keş yazar geçer
Göñlini saña virüp anı şüret itmesün

⁵ [Ey Mu'îdî! Kendi hâlini düşünüp ne yaparsın? Vazgeç, çünkü senin tedbirin takdiri bozmaz.]

[Zm¹²] Tarlan 1997: 405/G. 427, Çetinkol 2004: 193; Köksal 2001: 2197, -S.

¹ [Sofî dostları tekkeye davet etmesin, ağır kadeh elindeyken hafiflik etmesin.] Şavma'aya: şavma'a P.

² [Yan bakışın işimi bitirdi, şimdiden sonra ecel beni belâdan kurtarmaya davranmasın.] -N. Beni: benüm P.

³ [Onda dirilmek için aşkın gamıyla ölmezsem senin belâ çeken (âşığın) bana acımasın.] -D, -N.

⁴ [Şarabın hürmeti/ haramlığı bize ayetle vacip oldu, zahitlerin elindeyse (zahitler isterlerse) hürmet etmesinler.] -N.

⁵ [Gönül çekici resimler nakşettiğini iddia eden Mânî, gönlünü sana verip de resmetmiş olmasın?] -N. Naqqâş-ı Çîn ki şüret-i dil-keş yazar geçer: İy Karbe-i niyâz şağın kim şanem-nüvâz P.

⁶ [O ayın mahallesi Cennet'inden sürdü çıkardı; Adem, şeytan rakibe nasıl lânet etmesin?] -N. Sürdü çıkardı Cennet-i küyüñden ol mehüñ: Şeyşanlığ ile Cennet-i küyüñden itdi dūr P.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

- Sürdi çıkardı Cennet-i kûyından ol mehûñ
Âdem raķīb-i dīve nice la' net itmesün
7. Kõnduķ çü zülfi gölgeliginde o meh-ruhuñ
Diñ kārᵛān-ı 'õmre igen sür' at itmesün
- Dil-ber yüzine gül dir imiş 'andelīb-i bāğ
Yüz virmesün igende güle nisbet itmesün
9. Cām-ı cihān-nümā ile Cem-şīd-i vaķt ider
Pīr-i muğāna kişi nice hıdmet itmesün
- Kabrümde bilece dirilüp mūnis olmağā
Derd ü gamuñla ölmez isem zaħmet itmesün
11. Dirler ki za' fi gālib olupdur **Necātīnūñ**
Dil-ber yolında ölmek için 'illet itmesün

Mu'īdī [Nz¹⁴]

1. Tīğın çeküp igende müjeñ hiddet itmesün
Zulm ile cān vilāyetini gāret itmesün

⁷ [O ay yanaklının zülfü gölgeğinde konakladığımızdan õmür kervanına söyleyin, acele etmesin.] P'de 10. beyit. Kõnduķ: kõndı P / zülfi: zülf P / o meh-ruhuñ: bu cān u dil P // kārᵛān: kārᵛān P.

⁸ [Bağın bülbülü gönülçelenin yüzüne gül dermiş, ortalıkta çok fazla görünmesin, güle de benzetmesin/ güle nispet ederek çok da yüz vermesin.] P'de 7. beyit. Dil-ber yüzine gül dir imiş 'andelīb-i bāğ: Yārūñ gelür yüzine güli nisbet eyleyen P / virmesün: görmesün P.

⁹ [Dünyayı seyrettiren kadeh ile zamanının Cemşid'i eder/ zamanın Cemşid'i olur, kişi meyhanecilerin pīrine nasıl hizmet etmesin?] N'de 2. beyit.

¹⁰ [(Ey sevgili!) Kabrimde birlikte dirilip yakınlaşmak için dert ve tasanla ölmezsem (onlar, dert ve tasa) zahmet etmesin.] -N. Gamuñla: gam ile P.

¹¹ [Necātī'nin zaafi üstün gelmiştir, gönülçelenin yolunda ölmeye sebep aramasın, derler.] Dirler ki za'fi gālib olupdur Necātīnūñ: Şayru durur Necātī didiler õget görüñ D.

[Nz¹⁴] Çetinkol 2004: 112; Köksal 2001: 2198, -S.

¹ [Kırpiğın, kılıcını çekip çok hiddetlenmesin; can vilāyetini zulümle yağmalamasın.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

Cānum çıka tırur göreyin yāri bir nazār
Diñ yāre 'ömr gibi gidüp sür' at itmesün

3. Bir görmesün raqīb ile biz kılların habīb
Ādem degül miyüz bir ite nisbet itmesün
Gönlüm seni oqur delü olursa yiridür
Bir dağı uşlanursa perī da' vet itmesün
5. Bīmār ise **Mu'idi** ne var 'āşıkūñ geçer
Cān oynasun yoluñda igen 'illet itmesün

Necāti [Zm¹³]

Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün
Muzāri': --+ -+-- --+ -+--

1. Gün yüzünñ hayāli peyveste cān içinde
'Aks-i kamer gibidür āb-ı revān içinde
- Öldür beni disünler kılların öldürücü
Bir pādīşah var imiş devr-i zamān içinde
3. Bir elde la' l-i dil-ber bir elde cām u sāğar
İki elüm ber-ā-ber bulundı qan içinde

² [Canım çıkmak üzere, yarı bir kerecik göreyim; yâra söyleyin, ömür gibi hızlı geçip gitmesin.] N'de 4. beyit.

³ [Sevgili biz kullarını rakiple bir görmesin; insan değil miyiz? Bir ite eş tutmasın.]

⁴ [Gönlüm seni çağırır, deli olursa yeridir; uslanırsa bir daha peri davet etmesin.] N'de 2. beyit.

⁵ [Mu'idi hasta ise ne olmuş? Âşığın geçiniyor ya senin yolunda canını fedaya hazır olsun, çok sebep aramasın.]

[Zm¹³] Tarlan 1997: 466/G. 520, -N, -P, 7^b S.

¹ [Dâima canda bulunan güneş yüzünün hayali, akarsuya düşmüş ayın aksi gibidir.]

² [Beni öldür de kulların: Bu zamanda öldürücü bir padişah varmış, desinler.]

³ [Bir elde dilber dudağı/ helva, diğer elde kadeh; iki elim de kan içinde kaldı.] cām u: dağı D. La'l-i dil-ber / leb-i dil-ber bir helva çeşididir (bk. Taş 2008: 244).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

Biñ mürde bir sözüñden bulur hayāt-ı sermed
Bir kez dilüñi debret ben nātivān için de

5. Bitüp elüñ irelden iy taze gül budağı
Servi yürütmez olduñ bir būsitān içinde

Şöyle işitdüm iy māh urup taş itmiş Allāh
La^ç lüñe öykünürken yāķūt kān içinde

7. El urdı zülf-i ser-keş ayağına ķodum baş
Ben secde āyetin hoş buldum zamān içinde

Sen gül gibi efendi elden ele revān ol
Bülbül gibi Necātī ķalsun figān içinde

Mu^ç idī [Nz¹⁵]

1. Bir yāre ^ç aşık oldum iki cihān içinde
Mihriyle genc-i mihri yir tıtdı kān içinde

Ebrü-yı dil-sitānuñ altındadır ki ğamzeñ
Bir toğrı tīre beñzer egri kemān içinde

⁴ [Bir sözünle bin ölü ebedī hayatı bulur, dilini bir kerecik de ben zayıf kul için oynat.]

⁵ [Ey taze gül dalı! Yetişip büyüyüp elin eriştiğinden/gücün yettiğinden beri bostanda serviyi yürütmez oldun.] -S.

⁶ [Ey ay (gibi sevgili)! Yakut madende la'l dudağıma benzemeye çalışırken Allah vurup onu taş etmiş diye duydum.] Şöyle işitdüm iy māh urup şaş itmiş Allāh // La^ç lüñe öykünürken yāķūt kān içinde: Öykündi beñzer iy meh la^ç-i lebüñe nā-geh // Urup şaş itmiş Allāh yāķütü kān içinde D.

⁷ [Dikbaşlı zülüf el çırpı, ayağına başımı koydum; zamanla bu secde ayeti/işareti benim hoşuma gitti.] D' de 4. beyit. Urdu: virdi D // ben: siz D / buldum: okuñ D / zamān: duhān D.

⁸ [Ey efendi! Sen gül gibi elden ele dolaş, Necātī de bülbül gibi feryat etsin.] [Nz¹⁵] -N, -P, 7^b S.

¹ [Her iki dünyada da var olan bir yāra aşık oldum, sevgi hazinesi onun merhameti ile (gönül) madenini kapladı.]

² [Gönül alıcı kaşının altındaki kirpiğin, eğri yay içindeki doğru oka benzer.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

3. Ğonca-lebüñ ğamından mecrûhdur <nite>kim
Yatur űikeste lâle her laħza ğan içinde

Necâti [Zm¹⁴]

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri': --+ -+-+ +--+ -+-

1. Dünyâyı bir yaña ğosalar bir yaña seni
Baña seni gerek seni iy bî-vefâ seni

Müşkil bu kim maħabbet iki başdan olmadı
Sevdürmedi saña beni illâ baña seni

3. Mihr ü vefâ için mi getürdi beni felek
Cevr ü cefâ için mi yaratdı Ğudâ seni
' Āşıklaıuñ ne çekdüĝini añlamaĝ için
Allâh ideydi bir güzele mübtelâ seni

5. Bir baĝrı ğatı yüzi açılmış güzel gerek
Āyîne gibi göstere űâhum saña seni

Şalma űaĝın ayaĝa du' âcılaıuñı kim
İy serv-ğad el üstine tutar du' â seni

³ [Kırgın lâle, goncaya benzeyen dudaĝının ğamından dolayı yaralı olduĝu için her an kan içinde yatmaktadır.] Mecrûhdur: mecrûğ durur S.

[Zm¹⁴] Tarlan 1997: 517/G. 595, Köksal 2001: 2985, -P, -S.

¹ [Ey vefasız! Dünyayı bir yana, seni bir yana koysalar bana seni gerek seni.]

² [Muħabbet karşılıklı olmadı, ĝüçlük burada; beni sana sevdirmedı, ama seni bana sevdirdi.] Olmadı: olmaya N.

³ [Felek beni muħabbet ve vefa için mi getirdi? Tanrı seni eziyet için mi yarattı?] N'de 5. beyit.

⁴ [Āşıkların ne çektiĝini anlamak için Allah seni (keşke) bir güzele müptela etseydi.] N'de 3. beyit.

⁵ [Padişahım! Baĝrı ğatı, lâubali bir güzel gerek ki ayna gibi seni sana göstereyim.] N'de 4. beyit.

⁶ [Ey servi boylu! Sakın duacılarını ayak altında bırakma/içkiye düşürme, onların duası seni el üstünde tutar.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

7. Olduñ **Necâî** sāye-i zülfinde Pādişāh
Var iy gedā ki apladı ıll-ı hümā seni

Mu‘îdî [Nz¹⁶]

1. Çün gördi bir naar gözüm iy dil-rübā seni
Sevdüm hezār cān ile ben mübtelā seni

Ben nice secde itmeyem iy dōst saa kim
Ma‘būd idindi şāh u vezîr ü gedā seni

3. ‘Azm eyledüm zarūrî sefer düşdi hey dirîg
Ağyāra hem-dem eyledi çar-ı dü-tā seni

Dünyā içinde şöhre-i şehri oldu ikimüz
Fāş itdi derd ü am beni hüsni ü bahā seni

5. İnce bilüñi çekdi mi düşmen kināra āh
Sîne-be-sîne şardı mı ol bed-liā seni
Öldür günāh yo beni tîg-ı müjeñle kim
Ben baa eyledüm didilerdi baa seni

⁷ [Ey Necâî! Padişahın zülfü gölgeliğindesin. Ey dilenci! Durma, huma kuşunun gölgesi seni kuşattı.]

[Nz¹⁶] Köksal 2001: 2987, -P, -S.

¹ [Ey gönül kapan! Gözüm seni bir kere gördü, ben düşkün seni bin can ile sevdim.]

² [Ey dost! Padişah, vezir, dilenci, herkes sana ibadet ederken ben sana nasıl secde etmeyeyim?]

³ [Zorunlu yolculuk olunca azmettim/yola çıktım da ben yokken kambur felek seni başkalarına canciğer etti, çok yazık.]

⁴ [Dünyada ikimiz dillere düştük; dert ile gam beni, güzellikle zariflik de seni dile düşürdü.]

⁵ [Düşman ince belini kucağına aldı mı? O çirkin seni göğsüne sardı mı?]

⁶ [Kırpiğinin kılıcı ile öldür beni, günah yok; ben kendim ettim, seni bana demişlerdi.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

7. Yağdı **Mu'îdî** kollarını çizdi gögsini
Meclisde aındı var ise iy bî-vefâ seni

Necâti [Zm¹⁵]

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
Remel: +++- +++- +++- +-

1. Sâkıyâ çünki degül kimseye fırsat bâķî
Gel şabûhı idelüm var ola elbet bâķî

Fırsat el virmiş iken bezm-i hayâtı hoş gör
Dimedin cân-ı 'azîzün saña şohbet bâķî

3. Ger vefâ itmez iseñ 'ahde cefâ-kâr olasin
Ger devâ itmez iseñ derdüme 'illet bâķî

Baňa yazuk diseñ e saña ne var iy söfî
Küy-ı yâr olmaz ise küşe-i Cennet bâķî

5. Kerem eyle dil-i bîmârumı hoş gör şâhum
Cân eger qalır ise quluña hıdmet bâķî

Döst bir şüret ile gönümüzü aldı velî
Hüsni bir âyenedür qalmaz o şüret bâķî

⁷ [Ey vefasız! Mecliste senin her anılışında / seni mecliste anmış olmalılar ki Mu'îdî kollarını yaktı, göğsünü çizdi.]

[Zm¹⁵] Tarlan 1997: 524/G. 604, Köksal 2001: 2862, -P, -S.

¹ [Ey saki! Kimseye fırsat baki olmadığından sabah içkisini içelim, elbette geriye kalmış olsa gerek.]

² [Aziz canın sana sohbet-baki/(hüve'l-)baki/ölüm demeden, bu fırsatta hayat meclisini hoş gör.]

³ [Eğer ahde vefa etmezsen işin cefa etmek olsun; derdüme deva etmezsen hastalığım kalıcı olur.] N'de 5. beyit. Dördüme: derdüm N.

⁴ [Ey sofi! Benim için "yazık" desene! Sana ne olur ki? Dostun mahallesini olmazsa sana sonsuz Cennet köşesi var.] N'de 6. beyit.

⁵ [Kerem et, hasta gönümü hoş gör padişahım! Eğer canı kuluna kalırsa hizmeti daimî olur.] -N.

⁶ [Dost, gönümüzü bir şekilde aldı; ama güzelliği aynadır, o gönül resmi orada devamlı kalmaz/güzellik aynasından her an çıkabilir.] N'de 4. beyit.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

7. İy muḥāşib kişi şıfru⁷l-yed ola mı olıcaḡ
Defter-i *Nahnu kasamnâ* daki kısmet bâķī
‘İşķı cāndan ilerü sevdüğümi tañlama kim
Umaram cān gide vü ḡala bu ḡalet bâķī
9. Saltanat virdi **Necâtî**ye hümāyün zülfün
Bāraka’llāh begüm sāye-i devlet bâķī

Mu‘îdî [Nz¹⁷]

1. Yārda gerçi degül himmet ü şefķat bâķī
Āh kim daḡı durur dilde maḡabbet bâķī
- Yiyelüm n’olsa gerek şehd ü şeker yerine ḡam
Ḥāliyâ şükr idelüm şoñra şikāyet bâķī
3. Elde fırsat var iken ḡacetümüz eyle revā
Ki ebed ḡaldığı yoḡ kimseye fırsat bâķī
- Devlet-i hüsne ḡayanmaḡ neden iy şāh-ı cihān
Kime ḡaldı ki saña ḡala bu devlet bâķī

⁷ [Ey hesapçı! *Nahnu kasamnâ* defterindeki kısmet var oldukça kişi mahrum olur mu?] -N. *Nahnu kasamnâ* “Biz paylaştırdık.” anlamında XLIII (Zuhuf), 32. ayettir. Ayetin tamamı şöyledir: Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır (Karaman vd 2005: 490, ayrıca bk. Yılmaz 1992: 130).

⁸ [Aşķı candan ileri/öte sevdiğimi ayıplama, umarım can gider de bu hâl devamlı kalır.] N’de 3. beyit. Umaram: umarın N.

⁹ [Kutlu zülfün Necâtî’ye saltanat verdi, Allah mübarek etsin, devlet gölgesi daimî olsun beğim.]

[Nz¹⁷] Köksal 2001: 2867, -P, 44^a S.

¹ [Her ne kadar yüce gönüllülük ve acıma dostta kalıcı değil ise de yazık ki gönülde muhabbet devamlı durmaktadır.] degül: degüldür S.

² [Balla şeker yerine gam yesek ne çıkar? Şimdiki hâlde şükredelim, sonra şikāyet devamlı olur.]

³ [Elde fırsat varken ihtiyacımızı gör, kimseye fırsat baki kalmaz.]

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

5. İrmedüm vaşla velî şükr añadur ki degül
Bende ne mihr ne hod sende melâhat bâkî

Her taraf yıkdı gönül mülkini çün seyl-i belâ
Ne için böyle yanar âteş-i hasret bâkî

7. Hasb-i hâl eyle **Mu'idi** gazeliyyâtuñı kim
Hâlet ü süz gerek sözde vü şan'at bâkî

3. Sonuç

Bu çalışmada ele alınan Mu'idi'nin 17 nazire şiiri, Necâti'nin 15 model/zemin şiiriyle aynı vezin ve kafiyededir. Zemin şiirlerdeki redifler, % 50'ye yakın oranda nazire şiirlerde de kullanılmıştır. Rediflerin ortak olduğu nazirelerde söz, ifade ve mana benzerliği bulunan beyitlerin sayısı daha da azdır. Böylece Mu'idi, nazire olmasına rağmen şiirlerinde özgünlüğünü korumayı, aynı muhteva içinde farklı buluşları yakalayabilmeyi ve tekrara düşmemeyi başarabilmiş bir şairdir, denebilir. Ayrıca tezkirelerin verdiği bilgilerden ve nazireleri dışında görülebilen şiirlerinden hareketle onun Necâti tarzını benimsediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

AHMED Cevdet Paşa ve İZ Mahir (2005), *Peygamber Efendimiz*, Neşre Haz: M. Ertuğrul Düzdağ, Hediye Kitaplar-1, Erkam Matbaası, İstanbul, xiv+366 s.

BAŞPINAR Fatih (2003), *Pervane Beg: Mecmau'n-Nezair (315a-340a)*, *Transkriptli Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, x+167 s.

⁴ [Ey cihan padişahı! Güzellik devletine dayanmak niye? Kime kaldı ki bu devlet sana baki kalacak?]

⁵ [Vuslata ermedim, ama şükür ki ne bende muhabbet ne de sende güzellik kalıcı değil.]

⁶ [Belâ seli gönül ülkesinin her tarafını yıktığı hâlde hasret ateşi niçin böyle devamlı yanar?] için: -S / gasret: hicrân S.

⁷ [Ey Mu'idi! Gazellerini anlat ki sözde hâl ile yanış gerek, o zaman sanat kalıcı olur.] vü: -S.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 4/2 Winter 2009

- BİLGİN Üzeyir (2002), *Pervane Beg Nazire Mecmuası (131b-164b), Transkripsiyonlu Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, xxiii+244 s.
- CANIM Rıdvan (2000), *Lâtîfî: Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi yayını, Ankara, ix+908 s + 8 s (tıpkıbasım) + 99 s (tablo).
- CANPOLAT Mustafa (1995), *'Ömer bin Mezîd: Mecmû'atü'n-Nezâ'ir – Metin-Dizin-Tıpkıbasım*, Türk Dil Kurumu yayını, Ankara, 370 + 552 s (tıpkıbasım).
- ÇETİNKOL Fatma Baş (2004), *Pervane Bey Nazire Mecmuası: Mecmuatü'n-Nezair (416b-440b), Transkripsiyonlu Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, xxi+214 s.
- DEMİRKAZIK H. İbrahim (2002), *Pervane Bey Nazire Mecmuası (67b-100b)-Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, xix+246 s.
- ERÜNSAL İsmail E. (1988), "Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbih'i", *Osmanlı Araştırmaları*, İstanbul, c. VII-VIII, s. 215-272.
- GÜLER Saim (2006), *Pervane Beg Nazire Mecmuası (230b-261a), Transkriptli Edisyon Kritikli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, vii+280 s.
- GÜLERYÜZ Özlem Seçkin (2008), *Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Bölümü 4078 Numarada Kayıtlı 16. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası (51a-100b)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İSEN Mustafa (1994), *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi yayını, Ankara, 396 s.
- KARAMAN Hayrettin vd (2005), *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı yayını, Ankara, 29+611 s.
- KAYA Hasan (2002), *Pervane Beg Nazire Mecmuası (165a-199b)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, xxiii+232 s.
- KÖKSAL M. Fatih (2001), *Edirneli Nazmî: Mecma'u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

- Bilimler Enstitüsü, Dr. Tezi, Ankara, xv+3043 s +7 yk (yazma fotokopisi).
- KÖKSAL M. Fatih (2006), *Sana Benzer Güzel Olmaz-Divan Şiirinde Nazire*, Akçağ yayını, Ankara, 183 s.
- KUTLUK İbrahim (1989), *Kınalı-zade Hasan Çelebi: Tezkiretü'ş-Şuarâ*, 2. bs., Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara, I-II c, I: 73+576 s., II: 1094 s.
- KUTLUK İbrahim (1997), *Beyânî Mustafa bin Carullah: Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara, 93+340 s (Arap harfli metin) + 7 s (fihrist).
- MORKOÇ Yasemin Ertek (2003), *Egridirli Hacı Kemal'in Câmiu'n-Nezâir'i (Metin ve Mecmua Gelenegi Üzerine Bir İnceleme)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dr. Tezi, İzmir, I-III c., lxxvii+2379 s. YÖK Ulusal Tez Merkezi No: 135154.
- OLGUN Tâhir-ül Mevlevî (1984), *Edebiyat Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 184 s.
- OLGUN Tahir (1995), *Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar*, haz: Cemal Kurnaz, Akçağ yayını, Ankara, 210 s.
- ONAY Ahmet Talât (1993), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, haz: Cemâl Kurnaz, Türkiye Diyanet Vakfı yayını, Ankara, lxxv+500 s.
- OWENS G. M. Meredith (1971), *Meşâ'ir üş-Şu'arâ or Tezkere of 'Âşık Çelebi*, Messrs Luzac and Company Ltd., London, 66+299 vr.
- ÖZTÜRK Mürsel ve Örs Derya (2000), *Mütercim Âsım Efendi: Burhân-ı Katı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, xlix+1197 s.
- PALA İskender (2004), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 13. bs, Kapı Yayınları, İstanbul, [8]+638 s.
- PERVÂNE b. Abdullah, *Mecmû' a-i nezâ'ir*, Topkapı Sarayı Ktp. Bağdat 406, 624 vr.
- RİYÂZÎ, *Tezkire*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 3724, 149 vr.
- SEHÎ (1907), *Tezkire*, Matba'a-i Âmidî, İstanbul, 144 s.
- SOLMAZ Süleyman (2005), *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*, Atatürk Kültür Merkezi yayını, Ankara, ix+626 s.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*

-
- Ş[EMSEDDİN] SÂMÎ (1898), *Ḳāmūsu'l-a'lâm*, Mihran Matbaası, İstanbul, I-VI c.
- ŞENTÜRK Ahmet Atillâ (1999), *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, Yapı Kredi yayını, İstanbul, xiii+674 s.
- TARLAN Ali Nihat (1997), *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı yayını, İstanbul, xxviii+557 s.
- TAŞ Hakan (2008), *Vusûlî: Dîvân-İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin*, Gençlik Kitabevi, Konya, 366 s.
- TAŞTSAN Erdoğan (2001), *Pervane Bey: Mecnû'atü'n-Nezâ'ir (199b-230b)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, ix+200 s.
- TUMAN Mehmet Nail (2001), *Tuhfe-i Nailî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, haz: Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, Bizim Büro yayını, Ankara, I-II c, 99+1264 s.
- YILMAZ Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 196 s.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/2 Winter 2009*